

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XXXIX. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1926

7—8. SZÁM

FOLYÓIRATA

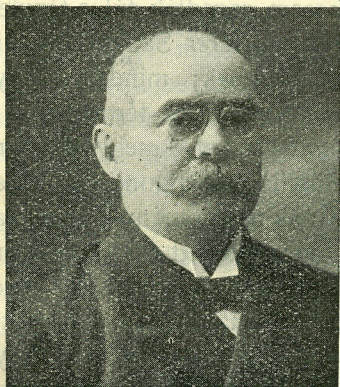
SZEPTEMBER

Szerkesztőség, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő, Budapest, I. Avar-utca 15. III. 7.
Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:
MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanévénként 100.000 K. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befizetés, reklamáció *Pócz József* egyesületi pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca 16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések megegyezés szerint.

Scherer Sándor.

48 évi szakadatlan munkásság után *Scherer Sándor* nyugalomba vonult. 1878-ban kezdette meg tanári működését a bajai áll. tanítóképző-intézetben, 1895-ben ugyanez intézet igazgatójává, 1913-ban pedig kir. főigazgatóvá neveztetett ki.

Hosszú tanári és igazgatói működésének általánosan elismert nagy és gazdag eredményei érdemesítették a tanítóképző-intézetek országos vezetésére. Mint tanár és mint igazgató minden erejét és minden percét

hívásának betöltésére fordította és ezen nagyarányú munkássága közben egyre nagyobb méretekben bontakoztak ki kiváló tulajdonságai és halmozódtak fel értékes, gazdag tapasztalatai. Mind ismeretesebbekké váltak a tanítóképző-intézetekben folyó munkásság egész területére és minden részletére kiterjeszkedő alkotó ereje és szervező képessége, a szakképzésben végrehajtandó speciális feladatok terén mutatkozó biztos, fejlett érzéke és azoknak a nagy eszméknek és gondolatoknak, amelyeket a tanítóképző-intézeteknek legfőképpen kell szolgálniuk, a nemzetélet és népkultúra kimélyítése és továbbfejlesztése nagystílusú terveinek egyik leghívebb, legakarat-erősebb vezető-harcosává emelkedett. Személyét alkotó tulajdonságok és tapasztalatok nem szorúlhattak szűkebb térre, nem maradhattak egy intézet vezetésének szűkebb keretei között, hanem az ország egész tanítóképzésének hasznára kellett válniuk. Ezért irányult a közoktatási kormány figyelme reája és nevezte ki az akkoriban nemrégiben szervezett kir. főigazgatói állások egyikére.

Azok az irányelvek, amelyek *Scherer* Sándort működésében vezették, mind az elméletnek a helyes, eredményes gyakorlattá való megvalósítására vonatkoztak. Mindenekfölé helyezte a jól megállapított célok buzgó szolgálatát, az eredményes tevékenységet, a sikeres keresztülvitelt. Diesterweg-féle módon gyűjtötte össze a gyorsan haladó pedagógiai tudomány annyi mindenféle oldalról felállított követelményeit és válogatta ki, állította előtérbe a körülményeink közepette legsürgősebben végrehajtandó feladatokat. Állandó körütekintéssel vizsgálta, tanulmányozta a számbavehető jelenségeket, a hazai és külföldi mozzanatokot, a szakirodalom előretöréseit, az újításokat és nagy volt lelkének ezek átvevése iránt mutakozó befogadó képessége és átalakító ereje. Új álláspontok, új elméletek, új jelszavak azonban sohasem ragadták túl a tényleg megvalósítható, helytálló gyakorlat körén. *Scherer* Sándor mindig megmaradt a tapasztalat, a gyakorlat emberének; mindig a tényleges állapotokból, a valóságból indult ki és ahhoz tért vissza. A gyakorlattal kevés vonatkozásban álló rendszereket, a megvalósításra nem alkalmas fejtegetéseket, a keresztülvitel szempontjából kétes elméleteket távoltartotta magától és azoknak a tudományos megállapításoknak és elveknek a szolgálatába helyezkedett kizárólagosan, amelyek a gyakorlati eljárás magasabb színvonalra emelését, tökéletesítését igazán hathatósan viszik előre. Analizáló, a részleteket és a kicsiny jelenségeket is figyelembe vevő, megbecsülő tevékenység jellemezte; a lélekfejlődésben számottevő minden mozzanatot, a nagyobbjelentőségűt és a kisebbet egyaránt felhasználni kívánta az egész emberré és a tanítóvá képezésben. És ki tagadhatja azt, hogy a lélekfejlesztésben, a nevelésben minden csekélységnek, minden kicsiny mozzanatnak megvan a maga nagy jelentősége és e számtalan kicsiny mozzanat össztevődéséből alakul ki a jellem és a hivatását miként teljesítő szakember.

Főigazgatói működését legnagyobbbrészt válságos éveken át teljesítette. A világháború kulturát mindjobban visszaszorító körülményei közepette, a forradalom és a nemzeti összeomlás idején és a lassan történő kilábolás szűk esztendeiben. De mindegyik időszaknak és évnek megvolt a maga nagy feladata, ha nem az alkotás, legalább is a fenntartás, a hanyatlás, a pusztulás megakadályozásának a nagy munkája. És *Scherer* Sándornak nagy-része volt a reája bízott tanítóképző-intézetek színvonalának a világháború folyamán való fenntartásában, az összeomlás idején és közvetlen utána a lelkeknek a megerősítésében, felemelegítésében. A mélybe zuha-

náskor csak arra ügyelt, hogy a tanítóképző-intézetek minél kevesebb kárt szenvedjenek; a felocsúdáskor, hogy minden érték, minden erő minél előbb és minél nagyobb mértékben érvényesüljön a normális állapotok visszaállítása érdekében.

A tanítóképző-intézeteknek az utolsó években történő továbbfejlesztésében kiváló része volt. Az ötödik osztály felállítására, az 1923-iki új tanterv és az 1925-iki új utasítás, valamint a képesítővizsgálati szabályzat egyik alkotója és létrehozója volt. És hivatalos működésének utolsó tevékenysége ez új szabályzatok keresztülviteléből, érvényesítésüknek eredményére vonatkozó megfigyelések, megállapítások szerzéséből állott. S alkalma volt megállapítania a tanítóképző-intézeteknek az utóbbi években történő megerősödését, örvendetes fejlődését.

A nagy, majdnem félszázados munkásság befejeződött. De csak a hivatalos része fejeződött be, mert *Scherer Sándor* tetteire nem viselheti el a tétlenséget. Bizton remélhetjük, hogy az egész tanítóképző-intézeti tanársággal való benső összeköttetései mindvégig megszakítatlanul fognak fennmaradni és személyes hatása továbbra is hozzá fog járulni a magyar tanítóképzés útjainak egyengetéséhez. Őszinte szívből kívánjuk, hogy jól megérdemelt nyugalmi évei minél számosabbak legyenek és megelégedettségben és boldogságban teljenek el.

Barcsai József.

TANÍTÓKÉPZŐI PEDAGÓGIA.

Erkölcsei nevelés a tanítónőképző-intézetben.*)

Ítéletes idők forгатagába kerültünk és ebben a forгатagban az erkölcsi gyomok mindent elfojtani igyekeznek.

A közerkölcsök romlása pedig megint az iskola felé tereli a figyelmet. Tőle várják elsősorban az erkölcsi megújítást.

És valóban, a nemzetfentartó és boldogító erkölcs igazi le-téteményese a család mellett az iskola. A jövő fejlődés iránya jó-részt az iskola szellemétől és munkájától függ. Ennek a szellemnek és munkának az éltető lelke pedig a tanító; az ő rátermettségén, főképp erkölcsi eréjén és hivatásszeretetén múlik a nemzet egész-séges fejlődésének a lehetősége.

Az az intézet pedig, amely a nemzet jövőndő nevelő-tanítóinak lelkét alakítja és őket fontos hivatásukra előkészíti: a tanítóképző-intézet. A mostani tisztátalan levegőjű világban tehát különös érdeklődésre tarthat számot, miként felel meg a tanító-

*) A közokt. miniszter úrnak 20 809/1926. sz. rendeletére vonatkozó gondolatok.

képző-intézet ama fontos feladatának, hogy szilárd erkölcsű, derék nemzetnevelőket bocsásson ki falai közül.

Ezek a megfontolások és a kultuszminiszter úr említett rendelete érelték meg bennem azt az elhatározást, hogy közöljem ama gondolataimat, amelyek — úgy vélem — a tanítónőképző-intézeti növendékek erkölcsi nevelésében értékesíthetők.

A jellem az erkölcsi elveknek megfelelő szilárd és következetes akarat és cselekvő készség. Az ifjúkor kiforratlanságától még ilyen akaratot és készséget nem várhatunk. Ebben a korban még nagyobb szerep jut a szubjektív, mint az akaratszabályozó, objektív lelkiállapotoknak.

Az ifjú leány lelkiállapotát kedélyéletének élénksége, de egyúttal gyakori változása is jellemzi. Figyelmét jobban lekötik az érzékelhető dolgok *külső* sajátságai. Érzelmi élete finom, de hullámzó és ingadozó. Életében nem ritkán nyomon kíséri és változtatja egymást a lelkesedés és a levertség hangulata.

Az önállóság és a megállapodottság felé azonban rohamos léptekkel halad az ifjú lány. Bizonyos szokások ebben a korban állandósulnak nála. Minthogy pedig a szokás az akaratnak az alapja, a jellem pedig nem más, mint állandósult akarat, nyilvánvaló, mily fontos e korban, hogy jó szokásokat honosítsunk meg.

A szokások sokfélék s a maguk összességében jellemzik az egyént. A nagyobb és fontosabb szokások az apróbbakkal együtt rajzolják meg a jellem képét. Figyeljük meg azért a növendékeknek apróbb szokásait épúgy, mint a nagyobbakat.

A szokások jórészét a szülői házból hozzák növendékeink. Célunk elérésében tehát nagy segítségünkre lehet, ha megismerkedhetünk a szülői ház szokásaival és magukkal a szülőkkel s mindazokkal, akiknek környezetéből került ki a növendék. Különösen az anya hatása nagy a gyermekre, azért az anya jelleméből legjobban következtethetünk a leány jellemére. („Nézd meg az anyját, vedd el a lányát!”) Az iskola tehát a jellemmegismerés céljából is keresse a kapcsolatot a szülői házzal és a növendék otthoni környezetével.

A magános életben és a társadalmi érintkezésben tapasztalt, sokszor jelentéktelennek látszó szokások is jellemző erővé nővik ki magukat. Az öltözködésben való izlés, választékosság, tisztaság, az étkezésnél, társalgáskor és más alkalomkor tapasztalt helyes magatartás, a nyíltság, őszinteség, bizalom, valamint ezeknek ellenkezői mind-mind becses adatokat nyújtanak a jellem megismeréséhez.

Megbecsülhetetlen útbaigazítónk e téren az is, ha a növendék hajlamait, vágyait, érdeklődésének körét és törekvéseit ismerhetjük meg. Evégből kísérjük figyelemmel, hogy szabad idejét hol és mivel tölti, mivel szórakozik: nemesebb, mélyebb, avagy anyagiassabb, felületesebb örömeket keres-e? Mit szeret olvasni? Szereti-e a természetet, a művészeteket és a művészi alkotásokat stb.? Vannak-e nemes céljai? Kitart-e ezek mellett, avagy elhatározásában ingadozik? Magabízása gyenge, hamar ellankadó-e?

Különösen ki kell emelnünk itt, hogy a jellem sok érdekes vonását tárja fel a szorosabban vett kötelességen felül végzett munka iránya.

Az ifjú leány immár eszméket alkot, terveket sző és ezekhez ragaszkodik. Az eszméket azonban konkrétságra hajló és élénk képzeleténél fogva személyekhez fűzi, s így az *eszme* az ő lelkében tulajdonképp *eszménykép*. És legyen bár ez az eszménykép akár az irodalom, vagy a történelem, akár a mostani élet alakjai közül való, minden esetben hű képét mutatja az ideáltválasztó ízlésének, gondolkodásának és érzelmeinek; világot vet arra, hogy az illetőnél a könnyen megtévesztő külsőségek, vagy a szerényen elrejtőző belső értékek, a látszatra épített, felületes ítélet, vagy a komolyabb erkölcsi mérlegelés játszanak-e nagyobb szerepet.

Az ilyen irányú tapintatos megfigyelés nem kis mértékben enged bepillantást az ifjú leány erkölcsi világába.

Az ifjú leányban buzog az élet, tehát a társas élet után való vágy is erős benne. Ez a kor az érzelmek őszinte nyilvánulásának, a barátság virágzásának a kora. A jellem megismerésében ez a körülmény is segítségünkre van. Figyeljük meg tehát, kit választ a növendék barátjául, hogy ebből is következtethessünk a régi közmondás alapján: *Similis simili gaudet*.

Az intézet kis társadalmában való harmonikus elhelyezkedés, vagy ellenkezőleg az abban való gyakori súrlódások szintén alkalomul kínálkoznak a jellembeli sajátságok megismerésére. Aki az intézeti élet kis társadalmában jól el tud helyezkedni, vonzódik társaihoz és akit azok is szeretnek, az társas érzelmeinek és önzetlenségének adja jelét*). Viszont aki a társas életben örökös ütközőpont és aki társai rokonszenvét nem tudja megnyerni, annak jellemében okvetlen találunk kivétlnivalót. A társak ellenszenvének egyik gyakori oka a minden eszközzel való érvényesülés vágya, a szolgai felkínálkozás.

Erős bírálatra adnak alkalmat a háborút követő rossz szokások, a nőiességgel ellenkező szertelenségek. A közszellem elfajulására jellemző az ifjúság jórészének önhiittsége, előljárói iránti tiszteletlensége, modorának, szokásainak kirívósága. A modor hányiveti nyegleségben, a szokások, a régi tisztes hagyományok megvetésében, öltözködésben, táncban tapasztalható szemérmertlenségben stb. nyilvánulnak. Az az érintkező mód, amiként a két nem egymáshoz közeledik, szintén sok elítélő bírálatra ad alkalmat. Megfigyelésünk tehát ezekre a jelenségekre is terjedjen ki, s ha a növendékek körébe ilyen szokások férköznének, azokat erélyesen irtsuk.

Az egyéni rossz szokások ellen való küzdelem azonban ne az önértzet megsértésével, hanem tapintatos módon, megértő szeretettel történjék. Ebben a növendék bizalma legyen a segítőtár-

*) V. ö. *Barcsai Károly*: Tehetséges tanulók külön oktatásáról. Népművelés (Uj Élet), 1917. 292-295. 1.

sunk. A növendék a rideg fegyelmező kéz helyett a segíteni kész jó szándékot érezze a nevelő részéről. Nem szabad szem elől tévesztienünk, hogy a leányifjúságban is megvan az önállóságra való törekvés és azért nem szívesen tűri az örökösen zsörtölődő és kicsinyeskedő beavatkozást; de annál nagyobb szüksége van a belátásban, élettapasztalatokban magasan fölötte álló jóbarátra, aki fölényét nem érezteti vele, hanem észrevétlenül magához emeli és biztos kézzel vezeti a tisztesség, a komoly munka útján az ideális célok felé. A nevelés nem szükségképen beavatkozás az ifjú dolgaiba. Akkor legjobban, ha észrevétlen. Goethe hangoztatja: „Die Jugend will lieber angeregt, als unterrichtet sein.“

A künnlakó növendékek meglátogatásakor az arra hivatottakat elsősorban a növendékek helyzete, dolgai iránti érdeklődés, részvétel és a segíteni kész jószándék vezérelje. Így nyerhetik meg csak a növendékek bizalmát.

A jellem ismertetőjelei: az állhatatosság, erkölcsi bátorság, következetesség, szótartás, igazságérzés és a kötelességtudás. A jellem megszilárdításához hozzájárul az egészséges életmód is. (Szabadlevegő, testedzés, játék, sport, kirándulások stb.)

A nemzeti, s így az egyéni jellemnek is hatalmas erőforrása a történeti tudatosság. A nemes hagyományok tiszteletreméltóak és a haladás nélkülözhetetlen feltételei. Bennük lüktet a nemzeti élet. A jellem szempontjából éppen nem közömbös tehát, vajjon él-e a növendék lelkében a történeti hagyományok, emlékek iránti tisztelet és lelkesedés, amely nélkül nemzetnevelői hivatásnak megfelelni nem lehet?

A mostani időknek egyik legszomorúbb tünete a nemzeti tudatosság hiánya. A nőknek, főképpen a tanítónőknek, különös szerepük van a nemzeti együvértartozás érzelmének fölkelésében, a történeti hagyományok, emlékek iránti tisztelet, lelkesedés és a nemzeti öntudat fölébresztésében és megszilárdításában. A növendékeket segítse ehhez az alma mater is.

A jellem legnagyobb erőssége az erkölcsi világrendbe vetett hit. A jellemre világot vet, hogy az egyén a vallásos bensőségben megtalálja-e lelkének egyensúlyát? A vallásos érzés legbősegebben a női szívből buzog, az intézet tehát legszentebb feladatát teljesíti, ha a növendékek lelkében éleszti ezt az érzést, amely egyúttal a nevelői hivatásnak is legmélyeségebb erőforrása.

A közvetlen megfigyeléseken kívül *közvetettekhez* is folyamodhatik a nevelés.

Ezek sorában jó szolgálatot tesz a növendéknek észrevétlen próba alá vetése. Egyes növendékeket u. i. olyan irányú feladatok elé állítunk, amelyeknek megoldási módja egyéniségüknek bizonyos irányára rávilágít.

Ha tanító és tanítvány között a tisztas bizalom megvan, célra-vezető a kérdőpontok alapján való tájékozódás is. Az ilyen irányú vizsgálatoknak megbecsülhetetlen hasznát láttam. Egyik-másik növendéknek meglepő őszintesége becses erkölcsi tanulságokhoz

juttatott. Természetes, az ilyen vizsgálatok sikerét csak akkor remélhetjük, ha eljárásunkat komolyság, jószándék és föltétlen diszkrécio vezérli.

Gondolataink alapján foglaljuk immár pontokba a tanítónőképző-intézeti növendékek erkölcsi nevelésének tízparancsolatát:

1. Törekedjünk jó szokások meggyökereztetésére. Ezzel egyúttal föl vesszük a harcot a társadalmi, családi és az egyéni rossz szokások ellen.

2. Adjunk minél több alkalmat a jócselekedetekre és az erkölcsnemesítő szép élvezetére. (Művészeti és természeti szép.)

3. A jellemalakulás hathatós eszköze legyen a példa, főképp a nevelő példája. A gondolkodás, az érzelem és az ízlés nemesítésére szolgáljanak az erkölcsi ideálok. Állítsuk növendékeink elé az igazi női eszményképet, amelytől oly messze esnek a mai divatos szertelenségek.

4. Fejlesszük növendékeink erkölcsi ítélőképességét és felelősségérzetét. Tudják helyesen megválasztani barátaikat és tudják megkülönböztetni a könnyen megtévesztő értéktelen külsőségeket a szerényen elrejtőző belső értékektől.

5. Mutassa az internátus kicsinyben a nagy társadalom képét. A kis társadalmat összetartó harmónia legyen a legbecsesebb erkölcsi értékek forrása (önismeret, önnevelés). Az intézeti nevelés előkészítője legyen tehát az élet iskolájának.

6. Irtsuk az erkölcsi gyomokat. Tartsuk távol a meg nem engedett eszközökkel való érvényesülés vágyát és a szolgai felkínálkozást, továbbá a modorban, öltözködésben, táncban stb. tapasztalható szertelenségeket.

7. Adjunk növendékeinknek kellő alkalmat a kegyelet, a hála és a tisztelet nyilvánítására. (A kegyelet lerovása az intézet elhunyt tanárai és növendékei iránt; a tanárok nevenapja stb.)

8. Az örökösen zsörtölődő, kicsinyeskedő beavatkozás helyett az észrevétlen, jóakarató, ösztönző hatás uralkodjék nevelésükön. A rendszabályok és fegyelmi eszközök helyett hovatovább az önérték és a becsületérzés legyen a cselekedetek irányítója. A maga helyén bízzék a nevelés a természetes visszahatások erejében. Az V. oszt. növendékek érettebb korára való tekintettel az önnevelés biztosítása érdekében az *önkormányzás* intézményszerű eszközéhez is folyamodhatik a nevelés.

9. Ápoljuk a hivatásszeretetet és a jellem alapjául szolgáló erényeket. A jellem megszilárdításához járuljon hozzá az egészséges életmód.

10. Keltsük föl és erősítsük növendékeinkben a nemzeti tudatosságot és ápoljuk bennük a nevelői hivatás legmélységesebb erőforrását: a vallásosságot.

Ime, az itt felsorolt és a közvetlen és közvetett megfigyelő módoktól támogatott elvek megvalósításától várjuk a tanítónőképző-intézetekben az erkölcsi nevelés mélyreható eredményeit.

A növendékek erkölcsi nevelése terén különös szerep vár a

nevelőnőkre és a bennlakó tanárnőkre, akiknek legtöbb alkalmuk van a növendékek jellemének megfigyelésére és irányítására. Ha ezeknek ilyen irányú nevelői munkája körültekintő következetességgel történik, emberismeretük egyre gyarapodik és ezzel nevelői egyéniségük mindjobban kialakul.

De sokat nyerhet ezzel a többi tanár is, mert ha a bennlakó nevelőnők és tanárnők megfigyeléseik eredményét közlik kartársaikkal, az ilyen irányú tapasztalatok megbeszélése mind nagyobb mértékben járul hozzá a jellemek helyes megítéléséhez. A tanári gyűlések pedig így tesznek komoly szolgálatot az erkölcsi nevelés ügyének.

Barcsai Károly.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A képző-intézeti növendékek hospitálásai.

A gyakorló iskolában tett hospitálások célja, hogy növendékeink tapasztalati úton olyan ismereteket és járatosságokat szerezzenek, amelyek testtani, élettani, lélektani, logikai, neveléstani, tanítástani, módszertani, szervezettani tanulmányaikat megkönnyítik és eredményesebbé teszik; további célja: a felsőbb osztályok növendégeit tanítási gyakorlataikra előkészíteni, nekik módot adni arra, hogy figyelemmel kísérjék a népiskola nevelő munkáját, hogy a gyermekekkel érintkezzenek, a gyermeket, a népiskolát megismerjék, megszeressék avagy legalább őket a népiskola légkörébe beleszoktassa.

Minél gyakrabban fordulhatnak meg a növendékek a gyakorló iskolában, annál jobban közelíthetők meg a kitűzött célok, amelyek a gyakorlati kiképzés és a tanítónevelés szempontjából kétségtelenül igen fontosak.

E tekintetben előnyben voltak a négyéves tanítóképző növendékei, akik négy éven keresztül jártak a gyakorló iskolába hospitálni.

A hospitálások új rendje sok értéktől fosztja meg növendékeinket. Így pl. ez idő szerint a IV. évfolyam növendékei alig voltak egy ízben a gyakorló iskolában hospitálni és már is tanítaniok kellett. Igaz, hogy mintatanítás alapján. Ámde a mintatanításban főként a formális fokokat és a módszeres eljárást figyelik meg és ezekben is utánozzák mesterüket. A gyermekek magatartását, gondolkodását, képességeit, szokásait, a tanítónak a gyermekekkel való érintkezését, bánásmódját, fogásait, stb. jóformán nem ismerik és ez utóbbiakban mesterüket éppen ezért utánozni nem képesek és így tanítási kísérleteik kevésbé sikeresek. Ime, a hospitálások új rendjének egy hátránya.

A növendékek hospitálásaikról bizonyos általános képet visznek magukkal, amelynek elemei majdan munkájukban mozgó motívumokként irányítják őket. Ezek az általános képek, ezek az

összbenyomások — pl. az iskola rendjéről, tisztaságáról, szelleméről, a tanulók hangulatáról, a tanító kötelességteljesítéséről, rendszertetéről, stb. — a leendő tanítók jövődi nevelői munkája szempontjából rendkívül értékesek. Látják, azután tudattá, majd meggyőződésé válik bennük, hogy a nevelést önmagukon kell kezdeni és csak példaadással és szoktatással érhetnek célra.

Ezenfelül azonban a II. és III. évfolyam növendékeinek egyaránt bőven jutna különleges megfigyelni- és tennivaló. Így pl. kezdetben megfigyeléseik a tanulók testtartására és mozgásaira terjednének ki. Megfigyelnék, hogy a tanulók hogyan és mikor állanak, hogyan szoktak ülni pl. olvasás, írás, rajzolás vagy pusztán figyelés alkalmával, hogyan állnak fel a padban, miként ülnek le, hogyan jelentkeznek, mennek ki az iskolatáblához vagy a helyükre stb.

A tanító utasításai szerint részt vennének a tanulók fogadásában és hazabocsátásában. Segédkeznének a tanulók öltözködésénél, elkísérnék őket az udvarra és ott felügyelnének rájuk, szóba ereszkednének velük, szóval többirányú érdeklődést mutatnának a gyermekek iránt. Esetleg segédkeznének a gyermekeknek és a gyakorló iskolai tanítónak a tanszerek előkészítésében, stb.

Testtani tanulmányaikkal párhuzamosan végezhetnék állandóan az elrendelt kévizsgálatokat, megfigyelhetnék a tanulók tisztaságát (arc, nyak, fül, kéz, köröm, ruha tisztasága, a haj és köröm gondozása), lélegzését, a bőr érzékenységét, a látást, a hallást, stb.

A III. évfolyam növendékei útmutatások szerint pszichológiai és neveléstani, sőt némi didaktikai megfigyeléseket is végezhetnének. Tanulmányaik előhaladottabb stádiumában egyszerűbb pszichológiai kísérleteket is végezhetnének (esetleg csak az ügyesebb növendékek) pl. a tapintás, szín- és fényérzés, a hallás, képzetkapcsolás, emlékezés és a figyelem köréből és tanulmányozhatnák a különböző tanulási típusokat. Azután a II. évfolyamnál felsorolt egészségtani, neveléstani és iskolai rendtartási megfigyeléseket és tevékenységet végezhetnék.

Mennyivel eredményesebb mintatanításokat megfigyeltetni, elemeztetni, próbatanításokat végezteni olyan növendékekkel, akik előzetesen már két éven keresztül hospitáltak és legalább 10—12 napot a gyakorló iskolában töltöttek. Aki a malomba jár, legalább is lisztes lesz.

Íme, a hospitálások előnyei.

Ha a tanítóképzőbe csupán a kiválasztottak kerülnének, a hospitálások mai rendjével is be lehetne érni. Így azonban *szükségesnek tartom a hospitálások kiterjesztését legalább a III. és II. évfolyamra is.*

Köz helyé válik, hogy a tanítóképző tengelye a gyakorló iskola. Ha ez igaz, akkor növendékeink menjenek minél előbb és minél többször oda. Sőt fölötte kívánatos lenne, hogy az V. évfolyam növendékei évenként legalább kétszer egy-egy fél hetet töltsenek a

gyakorló iskolában és napok folytatólagos munkáját szemléljék.

A teljesség kedvéért és a hospitálás fontosságának kimutatására elsősorban a IV. és V. évfolyam növendékeinek hospitálásaik alkalmával végzendő teendőit is.

A IV. évfolyam növendékei iskolaszervezeti, rendtartási, egészségtani, didaktikai és methodikai megfigyeléseket és tanulmányokat végeznek. Tanulmányozzák a tanterem méreteit és felszerelését (a bútorokat és tanszereket általánosságban). Tantárgyanként részletes jegyzékbe foglalják a meglévő tanszereket. Tanulmányozzák a gyakorló iskola higiénikus berendezéseit és intézkedéseit. Beszámolnak a gyakorló iskola egy napi tevékenységéről. Megfigyelik, hogy a gyakorló iskola tanulói mikép működnek közre az iskolai rend és fegyelem fenntartásában. Kedvező időjárás esetén az órák közötti szünetekben a tanulókat kivezetik az udvarra, ott felügyelnek rájuk és esetleg vezetik játékaikat.

Az V. évfolyam növendékei didaktikai, methodikai, neveléstani és szervezettani szempontokból végeznek behatóbb megfigyeléseket és tanulmányokat, közreműködnek a rendtartási naplók vezetésében és iratok elkészítésénél, egy-egy kijelölt tanuló egyéniségét tanulmányozzák a pedagógia tanára által összeállított kérdőpontok szerint. Ezenkívül beszámolnak a fontosabb didaktikai elvek alkalmazásáról; valamely népiskolai tantárgy módszeres tanításáról. Tanulmányozzák a részben osztott iskola előnyeit és hátrányait. Beszámolnak a gyakorló iskola rendtartási és a tisztaságra vonatkozó intézkedéseiről. Az iskola helyiségeiben, az udvaron, stb. esetről-esetre helyettesítik a gyakorló iskolai tanítót és a kapott utasítások vagy a gyakorló iskolában kialakult gyakorlat szerint rendtartási tekintetben önállóan is intézkednek stb.

A négy évre kiterjesztett hospitálás — tervszerű vezetés és ellenőrzés mellett — nyilvánvalóan fontos része a gyakorlati kiképzésnek. És a gyakorlati kiképzésnek ezen részét az esetleges egyetemi tanítóképzés kikapcsolná, éppen úgy, mint ahogyan kikapcsolná a majdnem kizárólag tanítói oklevéllel és sok esetben tanítói gyakorlattal is bíró szaktanároknak a gyakorlati kiképzésben való közreműködését is. Pedig az ő munkájukat — a közműveltségi tárgyak anyagának feldolgozásában a népiskola szempontjából különösebb fontossággal bíró részletek kiemelése, lecke-típusok feldolgozása, lecke-tervek készítése, a népiskolai felszerelés, kézi- és vezérkönyvek és az önképzés módjának ismertetése — az egyetemi képzés keretében sem az egyetem tanárai, sem a gyakorló iskolák tanítói pótolni nem lesznek képesek. Sikeres tanítóképzést, szakképzést csak a pedagógia, a közműveltségi, stb. tárgyak tanárainak és a gyakorló iskola tanítóinak vállalt és összhangzatos munkája eredményezhet.

A népiskolai tanítóknak valóban nem annyira mély, mint inkább sokoldalú tudásra és ügyességre van szüksége; ezermesternek kell lennie; inkább művésznek, mint tudósnek, inkább a szív, mint az ész emberének. S azzá a kereteiben megbővült — felső

évfolyamaiban főiskolai rangra emelt — megreformált jelen tanítóképző sokkal inkább nevelheti, mint az egyetem.

Ismételjük azonban, hogy amennyiben a tanítói pályára csupán a kiválasztottak mennének, mindezekről nem sok szót kellene vesztegetni. *)

Schön István.

*

Német iskolai reformok.

A berlini tanítóság között és a német pedagógiai irodalomban állandó vita tárgyául szolgálnak e kifejezések: Grundschule, Oberschule. Mit jelentenek ezek?

Mind a két fogalom megvilágítása végett, a jelenlegi nagy átalakulástól eltekintve, mely a német nevelésügy terén észlelhető, — először is szólnunk kell a régi állapotról. S itt másik két, már régen ismert fogalommal találkozunk: Gemeindeschule, Vorschule. A mi elemi vagy népiskolánk felel meg körülbelül a Gemeindeschule fogalmának, melyre itt is a Volksschule elnevezést is használják. Különbség az osztályok számában van, nevezetesen a német népiskola 8 évfolyam a mi 4 osztályunkkal szemben.

Itt jegyzem még azt is meg, hogy a 8 év után még 4 kötelező osztály következik; ezek körülbelül a mi ismétlőiskolánk éveit képviselnék a német Pflichtfortbildungsschule-ban.

A Vorschule fogalma összefügg a mai pedagógiai harcokkal. A Vorschule védői — amint a jelenlegi hangulat s a különböző törvényjavaslatok és a nevelésügyi folyóiratok cikkei mutatják — mint veszített fél szerepelnek.

Mi volt ez az intézmény?

Parallel futó 3 év a népiskola legalsó 3 osztályával, de különleges céllal t. i. valamely úgynevezett Höhere Lehranstalt: gimnázium, reálgimnázium, polgáriskola, főreáliskola etc. előkészítője. Innen a neve. A Vorschule helyett, amely csak bizonyos iskoláknak szolgált alapjául, a Grundschule képviselői ma közös alapot akarnak mindenféle iskola részére. Ezzel egyszerűbb, egységesebb lenne először a népoktatás, sőt az egész oktatásügy szervezete. Hiszen csak arra kell gondolnunk, hogy a liceumok, továbbá az u. n. Studienanstalt-ok s a Mittelschule (kb. a mi polgári iskolánk, gimnáziumunk, reáliskolánk megfelelője, de 9 évfolyammal) a népiskolától teljesen különállón éltek, vagyis nem épültek föl elemi iskolán, mint nálunk. Önmagukban mindegyikük külön egészet alkotott. Kevés felsőbbfokú iskola vette így előkészítésül igénybe az elemi oktatást. A tanítóképzés azonban közvetlenül a 8 éves népiskolára épült föl (3 év Präparandie és 3 év Seminaranstalt).

A Vorschule ellenzői a heterogenitás elleni küzdelem címén harcolnak. Azt kívánják, hogy az alap legyen egységes a Grundschule-ban. 4 osztályú ez az alapintézmény. Erre épül föl azután

*) Ehhez a kérdéshez s a tanterv és utasítás számos homályos pontjához hozzászólásokat örömmel fogadnánk. (Szerk.)

az egész iskolaszervezet. Így a 9 évfolyamú gimnázium, reálgimn. és reformgimnázium, felsőreáliskola, Bürgerschule, Mittelschule, a liceum s egyéb leány felsőbbiskolák stb.

Számos érvek közül a legnyomósabb okot emlitem itt, amellyel a Vorschule harcossai még mindig nem engednek, jöllehet az iskolaszervezet átépítése már megtörtént, t. i. a Vorschule-t a 3 előkészítő évével teljesen megfelelőnek tartják azért, mert minden iskolatípusnak a sajátlagos igények szerinti megalapozója. Továbbá a 4 éves Grundschule-val a 4 évet egy tömeg gyermekre, a jobb felfogásúakra (begabte), elveszettnek, elpazaroltnak mondják.

A Grundschuleval egységes alapot kapunk. Az erre fölépülő iskolák között foglalna helyet az új Oberschule is.

Amint a Grundschule fogalmának vázolásához elengedhetlen, hogy a Vorschule-ről ne szöljünk, úgy itt is, bár nem olyannyira szükséges, de meg kell említenem az Aufbauschule kifejezést.

A 4. osztályú Grundschule folytatódna tovább 4 évvel mint községi középiskola s erre föl még továbbra is megmaradna a 4 kötelező év (Pflichtfortbildungsschule).

A népoktatás kötelező ága régi formájában marad azzal a különbséggel, hogy a négy év után cezúra jön, amely határvonaltól vagy folytatják tovább a tanulók az elemi iskolai ágat, vagy elmennek felsőbb iskolába. Azonban vidéken, ahol nincs ilyen, tehát a szülőknek nagyobb áldozat lenne gyermekeiket tovább taníttatni, vagyis városba küldeni, 7 évig maradhatnának az elemi iskolában s csak ekkor mennének át a felsőbb oktatási térre, de nem az eddigi Höhere Lehranstalt-ok valamelyikére (hiszen onnan már 3 évvel lemaradtak), hanem az Aufbauschule-ba. Ez 6 évfolyamú. Így ezen az úton haladók is 13 évet (7+6) iskoláznak, mint egyéb felsőbb oktatási intézetek (gimn., főreál stb.) növendékei (4+9).

Az Oberschule is közös alapból nőne ki s épűgy 9 évfolyamú, mint a többi felsőbb iskola, csak nem klasszikus mint a gimnázium vagy reálgimnázium s nem is több idegennyelvű (mint a reáliskola), hanem nemzeti színezetű lenne. Éppen ezért más kifejezést is használnak ez iskolafaj megnevezésére, nevezvén azt Deutsche Gymnasium-nak. Tanítanak benne egy idegen nyelvet, angolt vagy franciát s a latint fakultative.

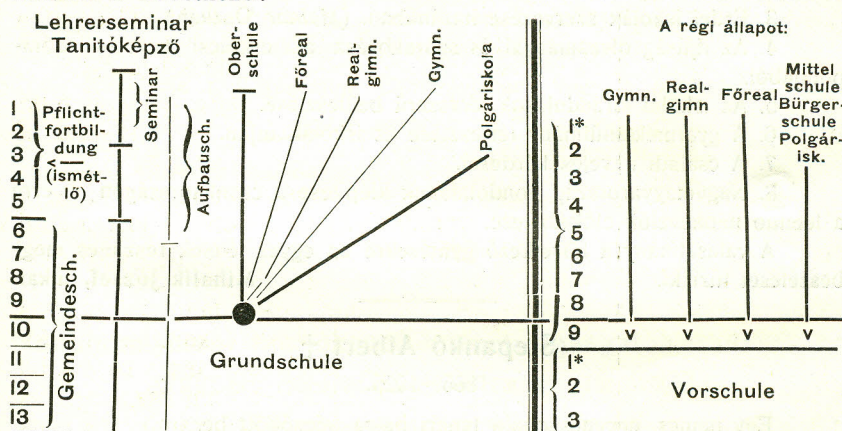
Az Aufbau- és az Oberschule volnának szervezetileg legközelebb a ma teljesen pusztuló régi tanítóképző-intézetekhez. (Pusztuló, mert már a 3 évfolyamú alsó tagozatot (Präparandianstalt) nem is találtak s már csak a felső ág, a Seminar él).

Az Aufbauschule 7 éves népiskolai előkészítésével, az Oberschule pedig főkép nemzetibb mivoltával népoktatási jellegű. A tanítóképzés ezeken az alapokon épűlne föl. A jövő Seminarja, mint akadémiai képzés, amely felsőbb iskolára épűlhet. E reform szerint a tanítóképzésnél ugyan a régi $8+6=14$ évvel szemben csak a 13-nál tartunk, mert a Seminarban csak akkor kezdődnék a 2-3 évre terjedő szakképzés, amint a felsőbb oktatás véget ér.

A Grundschule-val mindenestre egységesebb az oktatás. Hosszú lélektani elemzések segítsége mellett is nehéz azonban eldönteni, hogy minden tekintetben előnyösebb-e, mint a régi Vorschule-rendszerű iskola nevelése.

Ránk nézve érdekes tanulságul áll itt ez a harc. S nem tudjuk, örülünk-e, mikor azt látjuk, hogy tulajdonképen oly kérdés körül forog a küzdelem, amely a magyar népoktatási szervezetben rég élő valóság. Hiszen a mi 4 elemi osztályunk mindenféle továbbtanulásnak alapja, tehát Grundschule. Az persze megint másik oldala az éremnek, hogy a német 12 évi iskolakötelezettséggel szemben a mi törvényünk csak kilencet ír elő.

Az elmondottaknak áttekintő táblázatban való összefoglalása lehetne a következő:

Toth Ferenc.

EGYESÜLETI ÉLET.

A júniusi választmányi ülés.

Egyesületünk június hó 12-én a VIII. ker. tanítónőképző helyiségében tartotta az 1925/26. tanévben utolsó választmányi ülését, melyen Wagner János elnöklete alatt Braun Angela, dr. Lajos Mária, dr. Frank Antal, Kiss József, Joloveczkyné, Patyiné, Nagy Ferenc, dr. Kenyeres Elemér, Molnár Oszkár, dr. Harmos Sándor, Fehér Aranka, Farkasdy Zoltán, Bagó Margit, Párty Endre, Schön István, Ibererné, Végh József és Mihalik József voltak jelen.

Elnök kifejtette az egyesület elé torló ügyeket s azokat három csoportba foglalva (anyagi ellátásunk ügyei, a III. Országos Tanügyi Kongresszuson való részvétel, a tanítóképzés reformja), felkéri a jelenlévőket, hogy a mai gyűlésen a tanügyi kongresszus elé viendő tételek felett határozzanak. Dr. Frank Antal, Mihalik József, dr. Kenyeres Elemér, Molnár Oszkár, Párty Endre, dr. Harmos Sándor és Nagy Ferenc hozzászólásai után a gyűlés a következő tételeket küldi be a kongresszus előkészítő bizottságához, felkérvén előadókul a jelzett tagtársakat:

*) Az egyes osztályok számozása felülről lefelé történik, úgy hogy a legidősebb tanulók járnak az I. o.-ba.

I. A tanítóképzői albizottság elé :

1. A tanítóképzés reformja történeti alapon. Előadó: *Molnár Oszkár.*
2. A pedagógia értékelése és a tanítóképző. Előadó: *dr. Frank Antal.*
3. A tanítóképző-intézeti tantárgyak a szakképzés szolgálatában.
 - a) Humántárgyak. Előadó: *dr. Harmos Sándor.*
 - b) Reáltárgyak. Előadó: *Jaloveczky Péter.*
 - c) Művészeti tárgyak. Előadó: *dr. Kosáry János.*
4. Tanítóképző-intézeti gazdasági szaktanárok képzése. Előadó: *Snašel Ferenc.*

II. Más albizottságok vagy a plenáris ülés elé :

1. A köznevelők egyesületközi szervezése.
2. A falusi ifjúság fejlődése; testi és szellemi szükségletei, tekintettel az iskolán kívüli népművelésre.
3. Erdei iskolák szervezése hazánkban. (*Molnár Oszkár.*)
4. Az ifjúság olvasmányai és szórakozása az erkölcsi nevelés szempontjából.
5. Az iskolai kirándulások tervszerű beillesztése.
6. A gyermektanulmányterjesztése az iskolák útján.
7. A családi nevelés kérdései.
8. Nagymagyarország gondolatának kiépítése a csonkaországon s erre a leendő népnevelők előkészítése.

A választmány a következő gyűlésekre az egyes tételek részletes megbeszélését tűzi ki.

Mihalik József, titkár.

Stepankó Albert †

1866—1926.

Egy nemes, egyenesvonalú tanári pálya fejeződött be.

Ismét elment egy a régi nemzedékből, amelyiknek a szemében az iskola templom volt. Életrajza néhány sorban elfér: Született Aradon 1866-ban. Tanulmányait Aradon és Budapesten végezte. Tanítóképző-intézeti tanári képesítést szerzett a természettudományi szakra s a tornára. Működését a znióváráljai tanítóképzőnél kezdte, folytatta Iglón, majd a budapesti Fröbel-féle óvónőképzőben, hol 4 évig a *Kisdednevelés* c. lapot is szerkesztette. Ekkor foglalkozott a testnevelés kérdésével s írt erre vonatkozó vezérkönyvet. A Fröbel-féle kisdedóvó megszűnése után a Felsőerdősori tanítónőképzőnél működött, honnan a II. kerületi s onnan az I. kerületi képzőbe került. 35 évi működés után nyugdíjazták. Mint nyugdíjas a pénzügyminisztérium III. ügyosztályában, az alapítványi ügyosztályban működött haláláig; de ott is soha nem lankadó köteleességérzettel.

A szürke tanárok fajtájából való volt. Egyéniségéből hiányzott mindaz, ami szín, ami fény, ami hangos szerepvívésre tesz alkalmassá. De megvolt benne valami, ami sok szerepvívőben nincs meg: a jellem abszolút tisztasága. Maga volt a puritán becsületesség. Maga volt a részrehajlatlan igazságosság; akit soha semmiféle tekintet el nem tántorított a meggyőződésétől. Ez tette jó tanárrá s még inkább jó nevelővé. És maga volt az önzetlenség. Halk volt még a hangja is; soha nem tartozott a lármások közé; soha nem tülekedett az első sorokban; de ha az igazságot kellett kimondani, akkor kimondta;

halkan, de határozottan, bárkivel szemben, ha mindjárt egyedül maradt is. Ez a szürke tanár nem alkudott; nem leste soha senki kegyét; nem nézett se jobbra, se balra, hanem ment a maga egyenes útján. De arról le nem ért soha, senki kedvéért, semmiféle megfélemlítésre. Halkszavú volt a hazafisága is. Nem döngette a mellét; frázist tőle nem hallott soha senki. De mikor annyian megtántorodtak: a nemzeti összeomlás sötét napjaiban — ő akkor is híven kitartott; halk szavával akkor is hazája igazát védte. Pedig szegény ember volt. S nem állt mögötte soha senki.

És maga volt a megtestesült kötelességérzet és megbízhatóság. Soha nem válogatott a munkában. Amit rábízta, vállalta; s amit elvállalt, azt elvégezte emberül, ahogy csak erejétől tellett. Dolgozott erején felül, sokszor mások helyett is, éjt-napot összetéve, ha az ügy érdeke úgy kívánta. És sohasem jutalomért. Dolgozott önfeláldozóan családjáért is; de sohasem családi önzésből. Puritán volt ő családapának is. Hát nem is hagyott árváira egyebet, mint szepőlőten nevét. Önzetlenebb embert nem ismertem nálánál.

Kidd írja a Társadalom Evolúciójában, hogy a nemzeteket igazán nagygyá nem a ragyogó, fényes tulajdonságok teszik, hanem a mindennapi kötelességteljesítéshez szükséges szürke erények. Ilyen kiddi értelemben Stepankó Albert a tanítóképzésnek s ezzel a nemzetnevelésnek egyik legértékesebb munkása volt. A szürke emberben arany szív és gyémánt jellem lakott.

Áldott legyen emléke!

Geőcze Sarolta.

Tanúlmányalapi tanítóképző-intézeti igazgatók, tanárok és gyakorló-iskolai tanítók rangsora (1926.).

A) Igazgatók és tanárok.

VI. fizetési osztály.

Sor-szám	N É V	Mínőség	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési oszt.-ba jutott
1.	Jakab Ferenc	tanár	Győr	1896. IX. 1.	1919. I. 1.
2.	Becker Vendel	"	Szeged	1916. V. 1.	1921. VIII. 1.
3.	Dr. Mindola Aladár	"	Szeged	1902. II. 2.	1923. IX. 12.
4.	Bocskay István	"	Szeged	1902. II. 2.	1923. IX. 12.

VII. fizetési osztály.

1.	Pörzsölt Géza	c. igazg.	Szeged	1904. IX. 1.	1919. I. 1.
2.	Kuster Béla	tanár	Győr	1906. III. 1.	1919. I. 1.
3.	Pogácsa János	"	Győr	1906. XI. 1.	1919. I. 1.

VIII. fizetési osztály.

1.	Strauch Ferenc	tanár	Győr	1919. I. 1.	Megjegyzés: Nagyváradról jött: 1925. X. 13.
2.	Kövesi Jenő	"	Szeged	1911. IX. 15.	
3.	Békési Leó	"	Győr	1914. XII. 1.	

IX. fizetési osztály.

Sor-szám	N É V	Minőség	Állomáshely	Szolgálati idő kezdete	Jelen fizetési oszt.-ba jutott
1.	Homor Imre	tanár	Esztergom		1919. I. 1.
2.	Timkó Gusztáv	"	Győr	1913. IX. 1.	1919. I. 1.
3.	Geyer Béla	"	Szeged	1918. XII. 21.	1921. VII. 13.
4.	Götsch Károly	"	Budapest		1922. III. 11.
5.	Katona Miklós	"	Szeged		1922. XI. 1.
6.	Rosta József	"	Esztergom		1925. IX. 1.

B) Gyakorló-iskolai tanítók.

IX. fizetési osztály.

1.	Mayer Rezső	gyak. isk. tanító	Szeged	1921. XI. 1.	1921. XI. 1.
					Megjegyzés: El. isk. tanító volt.

Megjegyzés:

1.	Brantl Ernő	helyettes tanár	Győr
----	-------------	-----------------	------

Az Orsz. Izr. Tanítóképző-intézet tanárainak rangsora.
(1926.)

A) Igazgatók és tanárok.

V. fizetési osztály.

Sor-szám	N É V	A szolgálati idő kezdete	A jelen fizetési osztályba került	Csoport
1.	Dr. Bánóczi József	1878. IX. 1. (1875. X. 1.)	1920. VII. 22.	B

VI. fizetési osztály.

1.	Richtmann József	1907. IX. 1. (1906. V. 1.)	1919. I. 1.	B
----	------------------	----------------------------	-------------	---

VII. fizetési osztály.

1.	Dr. Harmos Sándor	1907. IX. 2.	1919. I. 1.	B
----	-------------------	--------------	-------------	---

VIII. fizetési osztály.

1.	Dr. Sós Ernő	1912. VII. 12. (1905. I. 1.)	1920. VII. 31.	A
----	--------------	------------------------------	----------------	---

IX. fizetési osztály.

1.	Lányi A. Dávid	1916. (1914.)	1917. VIII. 31.	A
2.	Dr. Csech Arnold	1916. III. 28. (1912. IX. 21.)	1922. VIII. 4.	A
			Megjegyzés: 1916. VIII. 27. mint gimn. tanár került a IX. f. o.-ba.	
3.	Rados Gyula	1923. XI. 20.		A
4.	Stroke Henrik	1924. IV. 7.		B

B) Gyakorló-iskolai tanítók.

X. fizetési osztály.

Sor- szám	N É V	A szolgálati idő kezdete	A jelen fizetési osztályba került	Csoport
1.	Balázs Dezső	1922. VIII. 4.		A
2.	Schwartz Károly	1922. VIII. 4.		A

I R O D A L O M.

Bühler Sarolta: Az ifjúkor lelki élete. Ford. V á r k o n y i Hildebrand. Kiadta a Franklin-Társulat, 1925. Ára 70.000 K.

Az első, magyar nyelvre lefordított munka, amely az ifjúkor pszichikai serdülésének elemzésével és elméletével rendszeresen foglalkozik. Bár mindkét nemű ifjúságnak irodalmi megnyilatkozása, naplóanyaga alapján készült, főként a leányok fejlődésére jellemző, ami érthető is, mert nő a szerzője, aki saját introspekciói és retrospekciói alapján női szemmel, női lélekkel ír e tárgyról. A serdülő leányok lelki fejlődését illetőleg hézagpótló e munka, s fontos mindazok számára, akik serdülőkorban levők nevelésével, oktatásával foglalkoznak. Hogy mily nagy volt iránta az érdeklődés, leginkább az bizonyítja, hogy első kiadása öt hónap alatt elfogyott, s 1921 óta három kiadást ért. A fordítás a második kiadás alapján történt, kár hogy a fordító az első két kiadás előszavát nem ültette át nyelvünkre, a szerző ezekben ismertet meg bennünket szándékával, s a forrásokkal, melyekből merített. Célja „egyesekre vonatkozó megfigyelések gyűjteménye helyett, teljes képét adni a serdülő léleknek“. Alapja részint önmaga, részint az ifjúság bő naplóanyaga.

A bevezetésen kívül, amelyben a lélekvizsgálatnak naplóanyag alapján való megbízhatóságát, célszerűségét fejt ki, három fejezetből áll műve: I. a pszichikai serdülés élettani alapjait, II. a fejlődés éveinek lelki tevékenységeit, III. a serdülő társadalmi és kulturális helyzetét ismerteti.

Tizennégy fiatakorú egyén naplói állottak rendelkezésre, volt közöttük 1, 2, 3, 4, 5, 6, de 16 füzetnyi terjedelmű is, szerzőik 14—20 évesek. Bühler megállapítja, hogy a naplót lelki szükség hozza létre e korban és szerzőjének jótékony megkönnyebbulést szerez. Fontos írójára, fontos a nevelőre nézve. Íróját önismeretre vezeti, önnevelésre indítja, magabizálásra készíti. A nevelő szempontjából becse, hogy mivel nem a nyilvánosság számára készül, hanem titokban, csak írójának, őszinte, megbízható. A különálló megfigyelésekkel és kísérletekkel szemben pedig az az előnye, hogy a lélek kialakulásának könyve.

I. A lelki serdülés élettani alapja. „A serdülés, az éres kora az az idő, melyben az ember nemileg éretté lesz.“ A legsőbbrendű élőlények egyszerűen sejtmeegoszlás útján szaporodnak, a magasabb fokoknál jellemző a nemű kettősség, amely a pubertás idején a kiegészítés szükségzetének fellépésével jár. Ez felriasztja az egyedet önmagában kielégülést találó nyugalomból, megzavarja magányát, izgatja, vágyakozóvá teszi s forrása a serdülést jellemző tulajdonságoknak: az érzékszervek finomodásának, a különböző készségek, tánc, zenei készség kifejlődésének, a fokozott érzékenység-

nek, izgulékonyágnak, érdeklődésnek, cicomaszeretnek, szereplési, feltűnési viszketegnek, mozgékonyágnak, vándorlási hajlamnak. A serdülésnek eme primitív alakján túl jelentkeznek a serdülés kulturális alakjai. Bennük is mutatkoznak a természetből meglevő nemi ösztönök, de megjelenési formájuk bonyolultabb és a szellemi érzés jelenségeivel gazdagodott. Elhibázott dolog tehát a kultúremler minden érési jelenségét a nemi átalakulással okozati összefüggésbe hozni.

A testi és lelki pubertás nem esik össze. A testi fiúknál átlagosan a 14—16, leányoknál 13—15 év között megy végbe, de klíma és faj szerint ingadozások mutatkoznak. A lelki serdülés előbb, már 11—12 éves korban jelentkezik.

A serdülésnek két szakasza: 1. a pubertás, 2. az adolescencia. A római e kettő közötti határt a 15. életévre tette, a mi égővünk alatt ez korai, s Büthler a 17. évre teszi. A pubertás a tagadás korszaka. A szervezet minden ereje az érési folyamat szolgálatában áll, innen a vérszegénység, fáradékony-ság, kedvetlenség, nyugtalanság, bizonyos testi és lelki rosszérzés, amely dacosságban, vadságban, szeszélyességben, ernyedtségben fejeződik ki. Kell tombolniok, zajonganiok, gúnyolódniok, indulatoskodniok még akkor is, ha maguk is észreveszik viselkedésük groteszk voltát. Néha a saját ernyedtségén való elcsüggedés lepi meg őket, önmaguk iránti bizalmatlanság, vagy gyűlölet és vele mély melankólia és ellenséges érzés az étellel szemben, ez vezet el a serdülők öngyilkossági hajlamához, amelyet szerencsére legyőz az erősebb életösztön. Másoknál mint más irány felé való törekvés nyilvánul meg, aminek a félreutak, a tiltott titkos dolgok keresése a következménye. Hogy ez hová vezet, azoktól a hatásoktól függ, amelyeknek a serdülő ki van téve. Az érés befejeztével a testi állapot megváltozik. A növekvő erőn, a gyarapodó képességeken, a test és lélek teremtésre kész erején érzett öröm jelentkezik a serdülő lelkében, elérkezett az igenlés, az adolescencia kora. Ez a változás nem történik hirtelenül, átmenet nélkül. A fordulat azzal kezdődik, hogy új örömek jelentkeznek a serdülő lelkében, amelyek iránt azelőtt nem volt fogékony, ilyen a természet szeretete, a művészet és tudomány élvezése és a kínos feszültséget feloldó: szerelem. A rómaiak az adolescenciát 31 éves korig nyújtották, Bühler a 21—24. életévvel lezártnak tekinti.

A két nem fejlődése nem azonos. A leányok „sexuális irányvonala” megtörik, a fiúké megtartja az irányvonalat. Bühler a leányok három fejlődési típusát különbözteti meg: 1. a háziasszonyi és anyai hivatás felé fordulót, 2. a mai gazdasági viszonyok teremtette kétféle hivatásra készülőt, 3. a házasságbeli és anyai hivatástól kezdettől fogva elfordulót. Utóbbi ritka és ebből fejlődik a fiúkéhoz hasonló, objektív dolgokra irányuló gondolkodó.

II. A fejlődés éveinek lelki tevékenysége. Az *én* kialakulása is élettani alapon megy végbe. A leányoknál a 13. a fiúknál a 15. életévben áll be a gyorsabb növekedés. A rá következő évben a súlygyarapodás éri el legmagasabb pontját. Egyformán kedvelik akkor a vad játékokat, erőpróbákat. Felébred bennük a harc ösztöne, a kontrektációs hajlam, hogy a régi környezetük ellen forduljanak, fellázadjanak s magukat uralma alól felszabadítsák. De a közleledés szüksége is jelentkezik s új szeretetek felé vonja. Jelentkezik benne a detumeszcencia, maga mutogatására való hajlam. Egyik faja a kacérkodás, amely hívogatás és ellökés. Ellenkezői a szeméremérzet, félénkség, szögletes-

ség, amelyek védekezésül szolgálnak. A fizikai erő növekedése tehát az alapja és kezdete az öntudatosuló, önállósuló és a környezettől elszakadó énnak. Az én jelentkezése és tudatosulása a válásnak és elszigetelőedésnek fordulópontjához fűződik. Az elszigetelőedés és a szülőktől való eltávolodás oka a szülők hiányos megértése, még gyermekként bánnak azzal, aki már felnőttnek tartja magát. Következményei: bizalmatlanság, gúny, dac, csúfolódás, az egyedüllét bánata s megértő, segítő embertárs szükségérzete. Keres egy másik lényt, aki segít, megért, szeret, nyugalmat ad s meghagyja az újonnan szerzett énnak a maga önállóságát. A serdülőkorú szenvedéseket leginkább csak magasan felettük állók szokták megérteni, azért fordulnak a serdülők idősebb megértők felé, de a vágy hasonlókorú jóbarát iránt azért nem hal ki belőlük. A szeretet, amelyre a serdülő vágyik, egyáltalán nem erotikus, differenciálatlan, egészen általános.

Hangulatai az én-élményből, a befelé fordulásból, vágyódásból és a bizonytalan kereséséből születnek meg. Jellemző hangulata az álmodozás. Kettős életet él, egyik oldalon a külvilág, a másikon a belső; emitt a sívár mindennap, amott a rejtett vasárnapok, fantasztikus álmok. A józan, barátság-talan és rideg környezet közepette az újonnan felfedezett birodalomba menekül, amely sok gyönyörűséget, de sok veszélyt is rejt számára, mert amit célnak lát, azt hamis perspektívából nézi, az mind a képzelet szüleménye, légvár. A vágy és mélabú összetartozó hangulati formák, specifikus érzelmei a pubescens kornak.

Az akarat kifejlődésében a példának van döntő szerepe e korban. Mihelyst az életben vagy olvasás közben eszményi színben feltűnő személlyel találkozik, fellelkesedik, azért veti magát szenzációkra, mozira.

A serdülőkor értelmi életében mélyebb szakadás jön létre az absztrakt gondolkodás és szemlélet között, mert a pubertás csökkenti a külső világ iránti érdeklődést és a belsőt teszi a figyelem tárgyává. Az emlékezés e korban nyúlik legmesszebbre, innen nagy tanulási készsége. Képzelete nem produktív a felnőtt felfogása szerint, ezt bizonyítja a művészi termelés későbbi feltűnése is.

III. A serdülő társadalmi és kulturális helyzete. A társasélet motívumai: 1. a társulási ösztön, 2. kölcsönös véd- és dacszövetség, 3. a családi ösztön, 4. az idegeneket szolgáló célzatosság, 5. a köteleességek és jogok megszólása.

Az embereknek nincsen olyan közössége, ahol előbb vagy utóbb bizonyos rangsor ki ne fejlődne. Az iskolában a tanító megállapította rangfokozat mellett egy titkos rangsor is kialakul, amelyre nem a tudás, szorgalom, jó magaviselet, hanem az egyéniség erőteljessége, akaratereje a döntő. A társadalom tagjainak egyenlősége a természet rendje sze int nem lehetséges, az egyenlőség az emberi szellem alkotása. A gyermekben erős a szociális érzés gyengeségéből folyólag, nem szeret egyedül lenni. Serdülő korszakában ellenben egy antiszociális hullám hatása alá kerül s egyidőre kialakul benne a belső elkülönülés. Majd olyan társaságok felé viszik vágyai, amelyeknek határozott céljuk van, de szabadon hagyják belső világát, ezért köti le az ifjúsági játék vagy sport, egyesületi élet.

A barátságnak sajátos érzelmi tónusa van e korban. A gyermek barátsága együttjátszás, együttdolgozás, a serdülőé együttérzés. A felnőtteknél

hosszas, lassú közeledés a barátság alapja, a serdülők hirtelenül, de tudatosan kötnek barátságot, szinte elindulnak barátot keresni.

A pajtásbarátságot követi a serdülőnek egy felette álló vezetőre irányuló szükségérzete, eszményképét, ideált keres. A fiú büszke, ha a vezetőhöz való viszonyába beleszöheti a pajtáskodás szálaít, a leány ellenkezőleg védőt keres, hogy legyen kit tisztelnie, kinek engedelmeskednie.

A gyermek egységesen fennálló vallás-erkölcsi tudatvilága a pubertás idején széthull. A nevelő feladata a széthullott lelki egységet mielőbb helyreállítani, nem az által, hogy bebizonyítsa, hogy a tudásnak meg kell hajolnia a hit előtt, hanem, hogy a végső függésnek minden lelki tevékenységre kiterjedő nélkülözhetetlen tudatát az ifjában meggyökereztesse és megerősítse.

Művészeti és irodalmi felfogása a serdülőnek még csak tartalmi érdekelttség, formai nélkül. Vágyódó, kíváncsi lelkének a könyv életpótlék. A leányok csendes vágyódása kívánja a Marlitt, Heimbürg regényeket, amelyeknek veszedelme, hogy úgy tüntetik fel magukat, mintha az életet ábrázolnák és megcsalják a tapasztalatlanokat, felhasználva lelki feszültségüket és szenzáció hajhászó kedvüket. Nagyon nagy gond fordítandó tehát az ifjúsági olvasmányok megválasztására.

Végül a serdülőknak a hivatásról való felfogását ismerteti a szerző. Míg a felnőttek nagy része a hivatásban csak a megéltetés eszközét látja, a serdülő szemében nem pusztán gazdasági és szociális kérdés, hanem személyi, etikai és világnézeti ügy is. A pubertás beálltával az ifjúság tevékenységi vágya téves utakra kalandozik, meggyűlöli és nyomasztónak tart minden polgári foglalkozást, távoli hőstettek, kalandok imponálnak neki. Az iskola túlságosan lenyűgözi, egyéni munkára nem marad ideje s megkezdődik a két világnak szétválása, egyfelől az örömtelen szolgai, hivatali, köteleességszerű munka, másik oldalon személyi életünk, pedig az utóbbit kellene kiélnünk az elsősben. A hivatáskeresés majdnem minden serdülőben megvan, a nevelésnek azt ápolnia kell s előmozdítani, hogy kiki megtalálja az életben azt a helyet, amelyet legjobban betölthet.

A könyv elejétől végig annyira érdekfeszítő, hogy olvasás közben nem lehet letenni. Érdekességét fokozzák a naplókából és kiváló írók műveiből vett idézetek, párhuzamok, összehasonlítások. Stílusa kellemes, nem a pszichológiai munkák döcögő, nehézkes, homályos irálya, amiben a fordítónak is része van. Bár csak 14 egyén naplóján és a szerző önmegfigyelésén alapszik, a serdülő leányok lelki életének annyira hű képe, hogy tömegesebb megfigyelés is csak pár vonással tökéletesítheti majd e rajzot, de lényegében meg nem másíthatja.

Dr. Lajos Mária.

*

A magyar középiskolák igazgatásának kézikönyve. A középiskolákra vonatkozó törvények, rendeletek, szolgálati szabályzatok és ügykezelési utasítások magyarázatos gyűjteménye. Közrebocsátotta: *Pintér Jenő*. Budapest, 1926. 496 l. Ára ?

Pintér Jenő, a bpesti tankerület kir. főigazgatója, a középisk. oktatás terén már számos értékes, korszerű gondolatnak, intézménynek volt a kezdeményezője. Ez a testes kötet is, melyet a munkatársak egész sorának segítségével közrebocsátott, a középisk. adminisztráció terén rég óta érzett

hiányt szüntet meg. A középiskolák igazgatásában ugyanis útbaigazítást eddig két munka nyújtott. Az egyiket *Klamarik* János állította össze, a másik, két-kötetes munkának *Pirchala* Imre volt a szerzője. Az első 1881-ben jelent meg s így ma már csak történeti értéke van, a második az 1905-ig kiadott rendeleteket, szabályzatokat, stb.-ket tartalmazza. 1905. óta azonban nagyon sok változás történt, a középiskoláknak nemcsak ügyvitele módosult, de átalakult úgyszólván az egész szervezete.

Az előttünk levő könyv a hatalmas anyagot 17 fejezetbe osztva tárgyalja. Az *első* vázlatzerű áttekintést ad a középiskolák multjáról. E fejezetben különösen becses azoknak a fontosabb monografiáknak időrendi összeállítása, melyek ez iskolafaj történetével foglalkoznak. A *második* fejezet a középiskolák jelenlegi állapotrajzát, *harmadik* a középiskolákra vonatkozó törvényeket (1883. XXX., 1924. XI. és 1924. XXVII. t.-c.), *negyedik* az alapvető rendeleteket, a tantervek vázlatos és az érettségi vizsgálati utasítás részletes ismertetését, *ötödik* a főigazgatók, *hatodik* az igazgatók, s *hetedik* a tanárok ügykörének részletezését adja. A *nyolcadik* fejezet szól az altsztrékről és szolgákról, *kilencedik* és *tizedik* az áll. és nem állami középisk. összes tanügyi alkalmazottak fizetéséről, lakpénzéről, családi pótlékáról, segélyeiről és kedvezményeiről. A *tizennegyedik* és *tizenkettedik* fejezet a nyilvános és a magántanulók ügyeivel foglalkozik. A *tizenharmadik* az isk. vagyonról, a *tizennegyedik* a tanári értekezletekről szól. A *tizenötödik* fejezet „vegyes szakaszok” címen olyan ügyekkel foglalkozik, melyek az előbbi fejezetekben nem voltak elhelyezhetők (pl. irodai ügyek, hivatalos levelezés, tantárgy-felosztás, órarend, isk. ünnepélyek, tanárok szabadságkérése, fegyelmi eljárás, sport, cserkészlet, új középiskolák alapítása, miniszteri kiküldöttek díjazása stb. stb.). A *tizenhatodik* az 1919 aug.—1926 máj. 1-ig kiadott miniszteri rendeletek jegyzékét adja s végül a *tizenhetedik* fejezet 33 ügyviteli mintát és táblázatot mutat be a középiskolák adminisztrációjának köréből.

A tartalomnak e vázlatos elörsorolásából látható, hogy e munkában minden benne van, ami szükséges ahhoz, hogy a középiskolák szervezetéről és működéséről teljes és tökéletes képet adjon. A közrebocsátó az óriási anyagot a legnagyobb gonddal gyűjtötte, válogatta és állította össze. A tervszerű összeállítás lényegesen megkönnyíti a könyv használatát, de az összeállító e tekintetben még tovább ment azzal, hogy a végére kitűnő névmutatót tett, mely a keresőt gyorsan és biztosan eligazítja. A könyvnek azonban a tervszerű összeállítás nem egyetlen erénye. Nemcsak logikus rendbe szedi az anyagot, de ahol szükséges, történeti bevezetéssel is ellátja és ahol a hivatalos szöveg nem elég világos, magyarázatokkal kíséri. Mindez a könyvnek a gyakorlati értéken kívül tud. értéket ad.

A Pintér-féle kézikönyv ugyan a középiskolák számára készült, de más iskolák adminisztrálói is hasznát fogják látni. Nincs ugyan egységes tanügyi politikánk s így oktatásügyünk nélkülözi a szerves összefüggést, mindazonáltal a különböző iskolafajták közt, a dolog természeténél fogva, mégis csak vannak kapcsolatok. Egyiknek a másik életműködéseit mégis csak ismernie kell. Ezenkívül ez a könyv oly részeket is tartalmaz, melyek az oktatók egész egyetemére vonatkoznak. Ilyenek pl. a családi pótlék kiutalása, a fizetési előleg, a gyógykezelési, műtéti, kórházi ápolási segély, gyógyfürdői kezelés, általában a népjóléti minisztérium összes segélyei, az állami

alkalmazottak nyugdíj-ügyei, altisztek és szolgák teendői, iskolai gyűjtések, cserkészlet stb., stb. Következésképp e kézikönyvre más iskolafajták ügyvitelére intézőinek is szükségük lehet. De a szülők is, kiknek fiai középiskolába járnak, vagy jární fognak, igen sok kérdésben útbaigazítást találnak benne s a Pintér-féle kézikönyvet nem nélkülözhetik.

Összefoglalásul még annyit, hogy ez a könyv tanügyi közigazgatási irodalmunknak nagy nyeresége. Sok iskolafajtánknak volna hasonló kézikönyvre szüksége. Az ilyenek szerkesztésében a Pintér-féle kitűnő mintául szolgálhat.

Molnár Oszkár.

*

Doby Ida: Napnyugati játékok. Bpest, 1925. Magy. Ifjúsági Vöröskereszt kiadása. 64 l.

1924. év nyarán a Vöröskereszt Egyesületek Ligája a bpesti I. ker.-i áll. tanítóképző-intézetben 10 napos játéktanfolyamot szervezett, melyen negyvenen vettek részt a különböző állami, székesfőv.-i és felekezeti iskolák tanerőiből. Közöttük volt *Doby Ida* is, a bpesti áll. óvónőképző fiatal tanárnője, kit a tanfolyamon látott játékok annyira lebilincseltek, hogy fáradságot nem tekintve, csokorba szedte azokat s ezzel hozzáférhetővé tette olyanoknak is, kik e játéktanfolyamon jelen nem lehettek. A tanfolyam vezetője, *Quint J.* igazgató és egyik hallgatója, *Kmetykó J.* főisk. tornatanár előszóval és „bevezető”-vel látták el *Doby Ida* könyvecskéjét, melyekben lelkes szavakkal fejtegetik a játéknak a testre és lélekre való előnyös hatását és röviden megismertetnek a tanfolyam létrejövésének a történetével is. Így tudjuk meg azt is, hogy a Magy. Ifj.-i Vöröskereszt közvetítésével az Amerikai Vöröskereszt Ligájának a vezetősége küldött ki díjtalanul egy testnevelő tanárnőt, *Dorothy Harsh* úrhölgyet, az U. S. A.-ból a játékok vezetésére.

Feladatomban nem a tanfolyam munkájának a megismertetése. Nyomatékosan rá kell azonban mutatnom a játékvezető úrhölgy megnyitójának vezető gondolataira, mert azokban gyökerezik mindaz, amit a játékok testre-lélekre kiváló hatásaként várunk és óhajtunk. Az egyik, hogy minél több játszótérünk legyen. A másik, hogy embereink — kik a játékkal foglalkoznak — ne csak bepillantsanak a játszóterek vezetésébe, hanem képesek is legyenek a játékvezetés munkájára. Hisz minden törekvésnek a sikere az egyének hozzáértésén és akaratan fordul meg. Hogy illetékes köreink a legjobb akarattal karolják fel úgy a játékterek létesítését, mind a jó játékvezetők kiképzését, — annak ez a tanfolyam is bizonyossága volt, mert létrejövésében az O. T. T.-nak és a V. K. M.-nak is jelentős a része. Hogy a testnevelés felkarolása milyen nagyméretű a háború befejezése után nálunk, az annyira közismert, hogy különösebben hangsúlyozni felesleges. A testnek a kiműveléséhez pedig az izmokat egyenként kifejlesztő tornán kívül a legnagyobb szerepe a játéknak van, melynek jelentőségével nálunk nem is olyan régóta vannak tisztában, tehát csak örvendhetünk a játékuigy fokozottabb fejlesztésének. Igaz, Németországban is csak 1891 óta karolták fel erőteljesebben a játékuigy, megszervezvén a *Zentralausschuss zur Forderung der Volks- und Jugendspiele* nevezetű egyesületet; de ez a szervezet rövid időn belül folyóiratával és nagyszerű kézikönyveivel, nemkülönben játéktanfolyamaival egy csapásra pótolta az addigi mulasztásokat. A minden téren hódító német kultúra ezzel a játékuigynek is jótékony lökést adott, különösen az olyan országokban, hol

valaminek a követésére akkor van inkább hajlandóság, ha azt máshol látják megvalósítva. Amerikában, az Egyesült-Államokban ugyan nem ezért, de a sport iránt való különösebb előszeretet révén igen nagy hatással volt a németországi mozgalom és 1906-ban ott is alakult egy játszótér-szövetség, mely azóta széleskörű és áldásos működést fejt ki, különösen a nagy városokban, melyek rohamos fejlődésükkel a játszótereket is elnyeléssel fenyegették. Nem véletlen tehát, hogy egy amerikai hölgy jött el napnyugatról a budai tanítóképzőbe játékokat bemutatni. De nehogy azt higgyük, hogy nálunk a háború előtt semmi sem történt a játéktügy terén. Igaz, hogy itt a kezdeményezés dicsősége nem annyira az államé, mint a fővárosé, mely 1911 után valósággal megújította a tanulóifjúság testi nevelését és annak, ha nem is középpontjává, de egyik lényeges részévé tette a szabadtéri játékokat. Akkor máskülönben is sokat tett a főváros az oktatásért, pl. a remek iskola-épületek emelésével, amikor nem feledkezett meg a játszóterekről sem. Ennek a reform-mozgalomnak eredménye részben az a nagyszerű játékkönyv is (*Barna J. és Ujhelyi S. tollából*), mely jóformán az egyedüli jó játékkönyve a játékokkal foglalkozó magyar irodalomnak.

Doby Idát könyvéért elsősorban éppen azért illet dicséret, mert ezzel is gyarapodott a kevésszámú játékkönyv-irodalmunk. Poétikus címe (mert akaratlanul a napnyugati meséket juttatja eszünkbe) hirtelen még meg is téveszthetne, ha a „bevezető” első mondataiban ott nem lenne, hogy e kis könyvecske amerikai játékokat tartalmaz. Tehát az óceánontúli napnyugati országok játékaí vannak e könyvecskében összegyűjtve. Akik játékkal foglalkoznak, kellemesen meglepődve tapasztalják e könyvből, hogy napnyugaton. is többnyire olyan játékok járnak a gyermekek és serdültek között, mint erre mifelénk, távol az óceántól. Avagy az a valószínűbb, hogy ezek a távoli játékok annyira ismeretessékké váltak már a háború előtt, hogy nekünk a napnyugati játékok már nem újdonságok. De meg semmi sem új a nap alatt — hirdetik már régóta. Hisz a legkellemesebb játékokkal (szembekötősdí, kislabdákkal való játékok stb) már a régi egyiptomiaknál is találkozunk. Újak és napnyugatról jöttek majdnem kivétel nélkül azok a játékok, melyek végzéséhez a 22·5 cm. átmérőjű, levegővel töltött, legfeljebb 600 gramm súlyú futball kell. A közölt 53 játékból kb. 20 játéknak lényeges kelléke ez a labda, mely majdnem azonos a rugólabdával (kosárlabda). Az összes játékok a játszó gyermekek kora szerint vannak csoportosítva s közülük a számosabbak (33 játék) a 10 éven felüli gyermekeknek valók. Azok a legsikerültebbek, melyek a játék főkéllékét, a mozgékonytságot és változatosságot biztosítják. A játékoknak éppen ez a lényege, hisz a legfontosabb cél a kedély felrészítése (változatosság), a tüdőnek és a szívnek az erősítése (a minél élénkebb mozgás). Az elsőnek közölt játék, a „csendjáték” éppen azért hat furcsán, mert ott a gyermekek inkább nyugalomra vannak kárhoztatva és akadályozva a mozgásban. Igaz, hogy később nem egy játéknál megtudjuk, hogy azokat pihenés közben kell alkalmazni, tehát ezek mintegy a „bevezető-játékok” a szaladgálások után (ilyen pl.-ul a „kitaláló”). Találunk nem egy olyan játékot, mely szintén csekély mozgással jár s benne a szórakoztatás inkább szellemi munkával jár. Ilyen pl.-ul az „állat, madár, hal” c. v. a „zümmögő”. Utóbbiról azonban határozottan megállapítható, hogy a tíz éven aluli gyermekeknek komplikált. A legjobb játékok azok, melyek az erős mozgékonytságot biztosítják. Ilyenek

a házatlan mokus, a krumpliverseny, tíz út, kettős váltóverseny, babzsákváltó és a legtöbb játék, hol a kosárlabda szerepel.

Hogy a közölt játékok között vannak olyanok is, melyek nem elégitenek ki bennünket, arról nem Doby Ida tehet; elvégre a játékok sem lehetnek egyenlő értékűek. Doby I. feladatát azzal végezte, hogy elevenen és világosan leírta a játékokat és ez a második nagy érdeme. Mert a leírások és a szemléletes rajzok révén megértjük az összes játékokat. Néhol megtörténik ugyan, hogy nem tudjuk biztosan, kosárlabdával v. kislabdával történik-e a játék. De ez nem nagy hiba, ha elgondoljuk, hogy kosárlabda hiányában kislabdával is játszhatjuk e játékokat („hálólabda“ és „repülőlabda“-nál). Egy dologra azonban felhívom Doby I. figyelmét. Ha könyve megéri, remélhetőleg mielőbb a 2-ik kiadást, akkor ne ragaszkodjék a nálunk is már régen ismert és kedvelt játékok napnyugati elnevezéséhez. Legfeljebb említse meg, hogy napnyugaton „macska és patkány“ a „bent a bárány, kint a farkas“ játék neve; vagy fehér és fekete-játéknak mondják nálunk azt, amit amott „osztzigahéj“-nak és kanászosnak azt a jóízű magyar játékot, amelynek itt „disznó a gödörben“ a neve. És ha e könyvecske vagy 20 játékát megtaláljuk más magyar játékkönyvben is, azért azt nagy haszonnal forgathatják mindazok, kiket a játék érdekelt és akik a játékokat vezetik. Szolgálna egyúttal buzdításul arra is, hogy most már ne csak a napnyugati játékokat gyűjtsük össze, hanem azt a sok jó és karakterünknek is megfelelő magyar játékot, melyekben a magyar bővelkedik, de amelyeket elhanyagol és elfeled nem egyszer csak a divatos idegenért.

*

Mesterházy Jenő.

Imre Sándor : A családi nevelés főkérdései. Bevezetés a szülői gondolkodásba. Bpest, a „Studium“ kiadása. 154. l. Ára : 52.500 K.

Mint a Szülői Könyvtára c. vállalat első kötete jelent meg Imre Sándor ezen könyve. Benne annak az életkornak lelki érlelődését tárgyalja, amely az iskolázást megelőzi. Ebből a szempontból hiányt pótol és alkalmas egy általánosan elterjedt téves nézet megszüntetésére. A közfelfogás ugyanis csak az iskolában folyó tudatos, tervszerű munkát tekinti nevelésnek és tanításnak. A közfelfogást megerősíti ebben az is, hogy a pedagógia is csak az iskolában történő nevelőmunka elméletével foglalkozik. Pedig a nevelés már a születésnél megkezdődik. Az élet kezdetén szerzett benyomások minden későbbi hatásnak irányt szabnak — mondja helyesen a szerző. A családban végbemenő neveléssel éppen olyan komolyan és tudományosan kell foglalkozni, mint az iskolaszerűvel. Sőt a családi nevelésnek a jelentősége még nagyobb, mert ez „veti meg az alapot minden későbbi nevelésnek“.

Ezen felfogásnak megfelelően, Imre S. munkáját a családi élet elemzésével, a házastársak nevelői szerepének megjelölésével, s a családi nevelés fogalmának meghatározásával kezdi. Családi nevelésen érti a szülőknek azon törekvését, hogy „a gyermeket érő mindenféle hatásból kiválasszák és megerősítsék a kedvezőt, megelőzzék vagy meggyengítsék a kedvezőtlen“. Hatások irányításáról lévén szó, tudnunk kell, miféle hatások érhetik gyermekeinket. Ezért könyvének második fejezetében vizsgálat alá veszi a gyermeket érő hatásokat. Harmadikban arra felel, hogy a gyermeket érő sokféle hatás következtében mégis lehetséges-e a családi nevelés. A negyedikben azt tárgyalja, melyek azok a feltételek, amelyek lehetővé teszik. Ötödikben a családi nevelés feladatait jelöli meg, a hatodikban pedig azokról az eszközökről szól,

amelyekkel e feladatok elérhetők. A *hetedikben* megrajzolja a gyermek lelki képét azokból a vonásokból, miket a gyermektanulmány ma már szolgáltat. A *nyolcadikban* eddigi fejtegetéseiből néhány tanulságot von le, melyeket mint vezető gondolatokat szeretne mélyen a szülők gondolatába vésni.

A munka gondolatmenetének e vázlatából látható, hogy Imre Sándor munkája a gondolatoknak nem mozaikszerű egybeállítása, hanem szerves egész, melyben a problémák szükségszerűen folynak egymásból. Az előszóban jelzi, hogy a kérdés irodalmának feldolgozása nem volt szándékában. Amit mások a családi nevelésről írtak, azzal tényleg nem is foglalkozik. Munkájának tartalmát egészen önmagából meríti. Nyitott szemmel, tudatosan figyeli az életet, fejtegetései ezért rendkívül közvetlenek, sokszor az élmények erejével hatnak. Érezzük, hogy a szerző szívéhez nőttek azok a problémák, melyekkel foglalkozik.

A kötet különben a legjobbkor jelent meg. A világháború s az utána következő események egyebek mellett a nevelés iránt is felébresztették az érdeklődést. A szülők körében, s a társadalom szélesebb rétegeiben felkeltett érdeklődés kielégítésére Imre könyve kiválóan alkalmas. A szülőknek a nevelés sok kérdésében eléggé meg sem becsülhető tanácsokat ad. De hasznát fogják venni azok is, akik a neveléssel hivatásszerűen foglalkoznak. A felsőbb hatósági rendeletekkel újabban nálunk is életrekellett szülői értekezletek anyagául egyes részletei jól felhasználhatók.

Imre könyvének azonban az időszerűsége messze túlmenő értéke van. Egyes fejezetei maradandó értékűek. A gyermeket érő hatásokat kitűnően, a legapróbb részletekre kiterjedően tárgyalja. A nevelés céljáról és eszközeiről is nagyon világosan szól. Általában az általános pedagógiának nem egy problémája magyar nyelven ebben a kis könyvben van legszebben és legrészletesebben megírva. Vannak fejezetei, különösen a II., V., VI. és VII., amelyek könnyen beilleszthetők a tanítóképzői pedagógiai oktatásba s ott a tanultak elmélyítésére szolgálhatnak. De különben minden lapját növendékeink épüléssel, *tartalmi* és *alaki* gazdagodással olvashatják.

Az alaki szempontot különösebben is hangsúlyozni szeretném. Azt hiszem ugyanis, hogy Imre Sándornak a legnagyobb része van az újabb neveléstudományi magyar szakstílus kifejlesztésében. Nyelvezete föltétlenül tiszta és magyaros. Az idegenből kölcsönzött legszükségesebb műszókat is el tudja kerülni. Emellett rendkívül gazdagon ömlő és elkülönült. Egyazon gondolat kifejezésére is bőséggel vannak szavai. Kifejezési készségében nemcsak az van meg, amit tanulással, a nyelv és irodalom tanulmányozásával lehet megszerezni, hanem az is, ami őseredet, amit a nyelv alkotó génusza sugalmaz.

Molnár Oszkár.

*

Móczár Miklós: Vezérkönyv a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanításához. A népiskolák III.—IV. osztálya számára. Budapest, Franklin-Társulat, 1926. 115 l. Ára ?

Az 1925. évben megjelent népiskolai tanterv sok új feladat elé állítja a tanítót. Így a természetrajzot a gazdaságtannal és háztartástannal kapcsolatban kell tanítania, még pedig a III. osztálytól kezdve. E feladat nehézsége akkor válik világossá, ha meggondoljuk, hogy eddig e célt szolgáló könyv nem állt a tanítók rendelkezésére. Hogyan állítsa össze az anyagot úgy, hogy nemcsak

a tantervben megkívánt terjedelmet elérje, hanem a modern kívánalmaknak is megfeleljen? Ezen a bajon segített Móczár Miklós kiskunfélegyházi kartársunk, ismert természetrajzi tankönyvíró, amikor megírta a III–IV. osztály számára kijelölt anyagnak a vezérkönyvét.

E vezérkönyv öt részből áll. Az I. részben közli a normál tanmenetet. Ebben időszakokhoz alkalmazva óráról-órara osztja be az anyagot. Ennek alapján minden tanító könnyen elkészítheti a saját helyi részletes tanmenetét.

A II. részben megismerteti a természetrajz tanításának újabb módszerével és avval, hogy a természetrajz hogyan és miért kapcsolható a gazdasággal és háztartástannal.

El sem képzelhető a természetrajz eredményes tanítása szemléltető eszközök nélkül. Ezeknek összegyűjtése, összeállítása, eltartása nem kis gondot ad a tanítónak. A szerző vezérkönyvének III. részében olyan részletes, könnyen érthető utasítást ad szövegmagyarázó rajzokkal az egyszerűbb konzerválási, preparálási módokra, hogy a leírás után bárki nehézség nélkül elkészítheti azokat.

A IV. részben néhány tanítási típus módszeres feldolgozását adja, mely mintául szolgálhat.

Az V. részben a természetrajzi, gazdaságtani, háztartástani órák anyagát óráról-órara módszeresen kidolgozva adja. Annyi anyagot dolgoz fel, amennyi egy óra keretén belül nehézség nélkül letárgyalható. A begyakorlást megkönnyítik az egyes tanítási egységek után található megbeszélések és kísérletek.

A könyv értékes, úttörő. Minden tanítónak, tanítónövendéknek beszerzésre ajánlom.

J. Cz. K.

*

Teleky Dezső: Erdélyi regék. Berlin, 1926 Ludvig Voggenreiter Verlag. Magyar osztály. „Studium” könyvesbolt bizománya. 90 lap. Ára 2:60 pengő.

Nincs elítélendőbb, mint a népköltés kristálpalotáiba hivatlanoknak bemerészkedni, vagy annak tiszta folyamát lehetetlen mellékágakkal megzavarni. Azonban Istentől megáldott hivatásos mesélőnek hézagokat kitölteni, hiányokat pótolni, s olykor az anyagot is megváltoztatni, szóval a meseköltés folyamatában résztvenni — ezt még Arany János is megengedi — nemcsak szabad, sőt elismerésre méltó érdem is.

Az *Erdélyi regékben* Teleky Dezső ezt a mértéket sok tekintetben átlépte, de művészi érzékkel megmaradt azon a határon, minőt az ilyen kényes tárgy feldolgozása megkövetel. Az ő mesélő ereje művészi formájával, színes előadásával s a fejlődő nyelv minden gazdagságával meglepően újszerű, s mégis teljes gyökerében őseredeti, tisztazamatú mesemondás. Szóval, itt már a műköltő öntudatos alkotásával, művészi szerkezettel, választékos kifejezésekkel és finomabb árnyalatok beszövésével is találkozunk, de mindvégig olyan közvetlen és hamisítatlan előadásban, mintha azok valósággal a néplelék szűztiszta húrjain csendülnének fel.

Az *Erdélyi regék* szerzőjét, mint hivatott és tehetséges mesélőt mutatom be az olvasónak. Mindazonáltal pár kisebb hibájára s bizonyos óvatosságra figyelmeztetem. Olykor a befejezések tulságosan tanulságosztók, okoskodók. Ezek az eredetiség rovására vannak s a regéből, mint nem

odatartozó részek, önmaguktól úgyis lehullanak. Így a „Vártető és Hargita” regéből az utolsó szakaszt jobb elhagyni. Csaba ezüstporos, fényes útjának a feltűnése s Hargita önfeláldozó szeretete után megragadóbb e csattanós befejezés: „Székely testvéreim! Mikor fölnéztek a Vártető csúcsára, magatokban még most is megihletődvé mormogjátok: Ott fenn valamikor óriások laktak!...”

Igen szép pl.: — Előre! — ordította a várúr (feldühödve) s éles ostorával keményen rásújtott Anna habtestére. Az ostorcsapás nyomán kiserkedt a bíborpiros vér s meleg csöppek futottak végig Anna derekán. Harmatfinom teste összerázkódott. Térdre roskadt s jajgató hangja felsírt az égig. “Lám, a *feldühödve* mint szószaporítás el is maradhat. Ugyancsak kissé mesterkél: *remek* himzéssel s szötteivel vásárokra járt, hol kapva—kapdosták *izléses* kézimunkáit. Mennyivel más: „Siklott a vetélő, repítette a sok színes szálat, reggeltől alkonyatig csattogott az osztóváta...”

Talán ezek a szemernyi észrevételek is csak azért kívánczoltak a tolamra, hogy néhány sort e gyönyörűséges regéből bemutathassak. A könyvet élvezettel olvastam és szívesen ajánlom az erdélyi föld minden barátjának.

Nagy Ferenc.

*

Beküldött könyvek. Klaudy Gyula: *A táblai rajzolás*. Egyszerű vonalos rajzok gyűjteménye tanítók, óvónők és szülők számára. Dunántúl egyetemi nyomdája, Pécs. 39 l. Ára 20.000 K. — Révfy Géza legújabb férfikarművei: I. *Hősök emléke, Honfi bordal*; II. *Barkarola*. Bariton- és tenorszólóval; III. *Lesz még*. Papp-Váry Elemérné költeménye. Rózsavölgyi és Társa kiadása, Bpest. Ára füzetenkint 25.000 K. — Révfy Géza: *Cserkészdalok*. Nyolc dal két szólamra. Szerző kiadása. Kapható a szerzőnél Keszthelyen. Ára 10.000 K. — Révfy Géza: *Bús tárogató*. Két dal énekzongorára. Mérei Ignác kiadása, Keszthely. Ára 18.000 K.

H I R E K.

A pünkösdi közgyűlés a tagdíjat az 1926/7. isk. évtől kezdve 8 pengőre, azaz 100.000 koronára emelte.

Kérjük a hátralékos tagdíjak sürgős befizetését!

Képesítő vizsgálati elnökök és miniszteri biztosok. A közokt. miniszter az 1925/26. tanévi képesítő vizsgálatokra az áll. tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetekhez elnöki minőségben kiküldötte a következőket: 1. Baja dr. Pilinszky Ferenc min. tan., 2. Budapest I. kerület dr. Zelenka Frigyes kir. tan., kir. tanf., 3. Csurgó dr. Keleti Gyula kir. tanf., 4. Jászberény Závodszy Levente polg. isk. tank. főiskolai tanár, 5. Kiskunfélegyháza Padányi Andor kir. tanf., 6. Nyiregyháza dr. Simon László min. titkár, 7. Pápa dr. Benisch Arthur gimn. igazg. Sárospatak, dr. Nagy Zsigmond min. o. tan., 9. Budapest II. ker. Scherer Sándor kir. főigazgató, 10. VIII. kerület, Budapest Wagner János kir. főigazgató, 11. Cinkota Nevelős Gyula min o. tan., 12. Győr Mészáros Jenő ttóképző int. igazg., 13. Budapest VII. ker. dr. Rác Kálmán min. tanácsos, 14. Hódmezővásárhely Sarudy Ottó kir. főigazgató. Miniszteri biztosokul pedig kiküldötte a következőket: a) R. kath. tanítóképző-intézetekhez: 15. Eger dr. Sággy Imre kir. tanf., 16. Esztergom dr. Vajdinger Gyula min. tan.

17. Győr dr. Lakatos Frigyes bicskei rk. pléb., 18. Kalocsa Mosdóssy Imre kir. tanfelügyelő, 19. Pécs Szűts Gyula ócsai rk. plébános, 20. Szeged dr. Haas Aladár min. titkár; b) R. k. tanítónőképző-intézetekhez: 21. Budapest IV. ker. dr. Siegescu József egyetemi tanár, 22. Budapest IX. kerület Sztankó Béla tanítóképző int. ig., 23. Debrecen dr. Schwartz Gusztáv pápai prelátus, rákospalotai plébános, 24. Esztergom dr. Saly László budapesti központi papnevelő int. tanulm. felügyelő, 25. Eger dr. Kósa Kálmán min. titkár, 26. Kalocsa dr. Thuróczy Ruzitska Gyula min. titkár, 27. Kecskemét Wagner János itóképző int. kir. főigazgató, 28. Kisvárdra dr. Keleti Gyula kir. tanfelügyelő, 29. Kiskunfélegyháza dr. Wessely Ödön egyetemi tanár, 30. Kőszeg dr. Szűts István miniszteri tanácsos, 31. Pápa dr. Saly László bpesti közp. papnevelő int. tanulmányi felügyelő, 32. Pécs Szűts Gyula ócsai r. k. plébános, 33. Sopron Orsolya szűzek Kőrösi Henrik kir. tanf., 34. Sopron Isteni Megváltó Kőrösi Henrik kir. tanf., 35. Szeged Vedres Béla pestújhelyi rk. plébános, 36. Veszprém Fábján Jenő miniszteri tanácsos; c) Ág. h. ev. tanítóképző-intézetekhez: 37. Miskolc dr. Fülei Szánthó Endre min. titkár, 38. Sopron Szilávik Máttyás theol. tanár; d) Ág. h. ev. tanítónőképző-intézetekhez: 39. Szarvas Sárkány Alfréd min. o. tanácsos; e) Ref. tanítóképző-intézetekhez: 40. Debrecen dr. Kiss Ferenc egyetemi tanár, 41. Nagykőrös Lőrinczy György kir. tanfelügyelő; f) Ref. tanítónőképző-intézetekhez: 42. Debrecen, dr. Papp Károly e. tanár Debrecen, 43. Kecskemét Sarudy Ottó kir. főig. 44. Pápa Perjessy Károly ócsai ref. lelkész; g) Róm. kath. óvónőképző-intézetekhez: 45. Kalocsa Thuróczy Ruzitska Gyula min. titkár, 46. Soproni Isteni Megv. Kőrösi Henrik kir. tanf; h) Országos izr. tanítóképző-intézetekhez: 47. Budapest dr. Goldzieher Károly polg. isk. tanárképző főisk. tanár és Fischer Gyula budapesti főrabbi a héber tárgyakra. Végül a Szt. Szív rk. szerzetesrendi nyelvmesternői tanfolyamra: dr. Szűts István miniszteri tanácsos. Régebben szokásos volt érdemes tanítóképzői igazgatók és tanárok kiküldetése is. Végül is a tanítóképzés kérdéseire ők értenek a legjobban!

Kinevezés. A közokt. miniszter dr. *Blaskovits* Edit okl. tanítóképzői tanárt, ki helyettes tanári minőségben a bpesti Új Iskolában teljesített szolgálatot, rendes tanárrá kinevezte a IX. fiz. osztályba.

Előléptetés. A közokt. miniszter az áll. tanítóképző-intézetek igazgatói és tanári létszámában a következő igazgatókat, illetőleg tanárokat léptette elő jelenlegi fizetési osztályuk B csoportjából annak A csoportjába: az V. fiz. osztályban: *Köveskúti* Jenőt; a VI. fiz. osztályban: *Szerényi* Annát, *Tabódy* Idát, *Amler* Antalt és *Kirchnerné Petrasevich* Máriaát; a VII. fiz. osztályban: dr. *Novy* Ferencet, *Molnár* Oszkárt, *Purcsi* Jánost, *Lengyel* Gyulát és *Zoltán* Gézáat; a VIII. fiz. osztályban: dr. *Lajos* Máriaát, *Kostyál* Ilonát, *Irtzing* Ferencet, *Kiss* Józsefet és *Bató* Lászlót; a IX. fiz. osztályban: *Farkasdy* Zoltánt, *Szilágyi* Jánost, *Wenszky* *Schwarczer* Irént, *Jalovetzky* *Czinkovszky* Korniát és *Girtler* Máriaát.

Előléptetések a nem állami tanítóképzőknél. A VI. fiz. osztály B csoportjából annak A csoportjába előléptek: *Tóthné Zalay* Emma, *Daru* Mihály, *Potzta* Ferenc, dr. *Veress* István, dr. *Csanády* László, *Klinda* Károly, dr. *Kis-Eröss* Ferenc; a VII. fiz. osztály B csoportjából annak A csoportjába: *Idász* Ferenc, *Molitor* Gusztáv, *Becht* József, *Benkóczy* Emil és *Lovass* László; a VIII. fiz. osztály B csoportjából annak A csoportjába: *Varga* Gyula, dr.

Juhász Vince, Bartal Alajos, Sass László; a IX. fiz. osztály B csoportjából annak A csoportjába: *G. Szabó Kálmán, Kerekesné Lacher Erzsébet, Kiss Aranka, Somogyi Géza, Számpl Pál, Horváth Jolán, dr. Veress Amália, Szabó József, Litkey Péter, Gulyás J. Árpád, Szemes Károly, Sipos András és Klug K. György.* Az országos izraelita tanítóképző-intézet tanárai közül dr. *Harmos Sándor* a VII. fiz. osztály B csoportjából az A csoportba, *Stroke Henrik* a IX. fiz. osztály B csoportjából az A csoportba lépett elő.

A nyíregyházi tanítóképző új elhelyezése. A nyíregyházi áll. tanítóképző élete új fordulóponthoz érkezett. Ismeretes, hogy 12 éven keresztül ez intézetünk a város különböző pontjain levő és iskolai célokra teljesen alkalmatlan épületekben volt szétagolva. A kultuszkormány most kibérelte az új pénzügyi palotába költözködő pénzügyigazgatóság régi bérházát s így az intézet a jelen iskolai évet már a teljesen átalakított új otthonában fogja megkezdeni. Az új otthon parkra nyíló ablakaival a város egyik legszebb helyén van. Utcai frontja a modernül rendezett és villamosközlekedéssel is ellátott Széchenyi-útra néz. Az épület szárnyain belül játék- és tornagyakorlatokra hatalmas udvar áll a tanulók rendelkezésére. Az épületnek az intézeti célokra történt teljes átalakítása után, mely átalakításokra a kultuszminisztérium 220 millió koronát engedélyezett, 52 helyisége lesz 5 hatalmas tanteremmel, 2 gyakorló-iskolai teremmel, zene- és rajzteremmel, szőlőjteremmel, szertárral, könyvtárral, tanári szobával, olvasóval, betegszobával és 80 növendék részére berendezendő internátusi és háztartási helyiségekkel, továbbá kényelmes igazgatói lakással. S ugyancsak az épületben, illetőleg az udvaron levő melléképületben nyernek elhelyezést a köztartásvezető, a gazdasszony és a szolgálatteljesztés is. Az intézet új elhelyezését lankadatlan kitartással az intézet igazgatója, *Lukács Béla* kezdeményezte. A megvalósítás érdeme pedig a tanítóképzői ügyosztály lelkes vezetőit, *Dulovits Árpád* min. tanácsost és dr. *Nagy Zsigmond* min. osztálytanácsost illeti, kik az igazgató törekvéseit felkarolták és szükséges anyagi eszközöket előteremtették.

Személyi hírek. *Papp György* kartársunk a Magyar Földrajzi Társaság máj. 11-iki szakülésén *Délafrikai Egyesült-Államok* címen előadást tartott. — A Kisdiednevelők Országos Egyesületének pünkösd-i közgyűlése alkalmából máj. 22-ikén *Klaudy Gyula* tanítóképzői tanár *Mese és vers táblai rajzzal való kísérése* címen, *Doby Ida* óvónőképzői tanár pedig *Játékos torna foglalkozással kapcsolatban* címen tartottak előadást. — *Quint József* tképzői igazgató a Pesti Ref. Egyházmegye Tanítóegyesületének máj. 3-iki közgyűlésén a népisk. új tanterv gyakorlati megvalósításáról tartott előadást. Ugyanitt *Drozdy Gyula*, a bpesti I. ker. képző gyakorló iskolájának vezetője az írás és olvasás tanításának módszeréről adott elő. — *Lechnitzkyné Jancsó Gabriella* bpesti II. ker. tanítónőképzői tanár a Magyar Gyermektanulmányi Társaság által jún. 5-én rendezett szaktanácskozáson *A tanítónők háztartási és gazdasági szakképzése* címen előadást tartott. — A Magyar-Szekely Egyesület júniusi közgyűlésén *Barabas Endre* c. főigazgatót titkáruul választotta. — A Csongrád megyei Ált. Tanítóegyesület csongrádi körének jún. 5-én tartott gyűlésén dr. *Novy Ferenc* *Történettanítás az új tanterv szerint* címen tartott előadást. — *Klaudy Gyulát*, a bpesti II. ker. áll. tanítónőképző s óvónőképző rajztanárát a Vitézi Szék június hónapban tartott avató ünnepén vitézzé avatták. — Dr. *Kenyeres Elemér*, a bpesti óvónőképző-int. tanára

külföldi ösztöndíjat nyert s az 1926/27. isk. évet Genfben fogja tölteni gyermektanulmányi ismereteinek tökéletesítése céljából. — A **Néptanítók Lapja** vezérkönyv-sorozatának bevezető köteteként megjelent *Molnár* Oszkár bpesti VIII. ker. tanítónőképzői tanárnak *A tanítási módszer történeti fejlődése* című könyve. — Pest vármegye népművelési bizottsága által július hóban Kalocsán és Vácott rendezett népművelési előadóképző tanfolyamon előadást tartottak *Móczár* Miklós, *Németh* Sándor, *Nikelszky* Zoltán és *Váradi* József tanítóképző-int. tanárok. — Az Orsz. Evangélikus Tanítóegyesület júl. 7-én tartott közgyűlésén *Hamar* Gyula soproni ev. tanítóképző-int. igazgató Kapi Gyula, volt ev. püspökről emlékbeszédet mondott. — A Budai Tanítóegyesület közgyűlésén *Drozdy* Gyula gyakorló isk. tanító a fogalmazás tanításának módjáról előadást tartott. — *Barcsai* Károly győri áll. tanítónőképző-intézeti tanárnak *Költők, írók jellemrajza* címen munkája jelent meg, mely a szerzőnek ünnepi évfordulókra írt beszédeit tartalmazza. Ára 20.000 K. Megrendelhető a szerzőnél: Győr, Ipartelepek 37. sz. — Az egri főegyházmegye körébe tartozó tanítóegyesületek egri tanítói körének júniusban tartott gyűlésén *Kiszely* Imre tanítónőképző-int. igazgató *Müncheni módszer a vallásoktatás terén* címen tartott előadást, ugyanekkor *Breznay* Imre egri róm. kath. tanítóképzői tanár a helyesírás tanításáról értekezett.

Tanítói továbbképző tanfolyam A közokt. miniszter tanítónők számára a kiskunfélegyházai róm. kath. tanítónőképző-intézetben július hó folyamán a népiskolai új tanterv elméleti és gyakorlati megismertetése céljából továbbképző tanfolyamot rendezett. A tanfolyamot *Faddy* Mária Augusztina int. főnöknő és *Bali* Mária Ildefonsa tanítónőképző-int. igazgatónő vezette. Az elméleti előadásokat *Quint* József bpesli áll. tanítóképző int. igazgató tartotta, az előadásokhoz kapcsolódó tanításokat pedig *Drozdy* Gyula és *Putnoky* Jenő tanítóképző-int. gyakorló isk. tanítók végezték.

Új tanítóképző-intézet. Országunk szétدارabolása áll. tanítóképzésünket is erősen sújtotta. A legjobban megépített és felszerelt intézeteinkből nem egy megszállott területre esvén, ránk nézve elveszett. Örömmel látjuk, hogy közokt. kormányunk új intézetek szervezésével megkezdte a támadt rések kitöltését. Az első új áll. tanítóképző szeptemberben *Kőszegen* már meg is kezdi működését. Egyelőre az első osztály nyílik meg. Internátusi és tanulmányi helyiségeket a volt katonai iskolában kap. Az új intézet igazgatásával a közokt. kormány *Zoltán* Géza győri áll. tanítónőképző-int. tanárt bízta meg, ki ismert agilitásával az intézetet csakhamar fel fogja virágoztatni.

A VIII. ker. áll. tanítónőképző kálváriája. A VIII. ker. áll. tanítónőképzőnek az örökös költözés jutott osztályrészül. Alig rendezkedett be mai helyén, már ismét távoznia kell. Ez a bizonytalanság lelki nyomottságot idéz elő tanárban és tanítványban egyaránt. Nem szorul magyarázatra, hogy sikeres nevelői és tanítói munkát csak oly intézmény végezhet, melynek van biztos hajléka. Ismeretes, hogy a VIII. ker. áll. tanítónőképzőnek azért kellett a Szentkirályi-utca 7 szám alól a Baross-utca 13. szám alá költöznie, mert helyiségeit a Nemzeti Múzeum kibérelte. A sors iróniája, hogy most ugyanaz a Nemzeti Múzeum a Baross-utca 13. sz. alatt levő egész épületet megvásárolta, s 1927-ben ide fogja állattárát átköltöztetni. Ha az intézetnek továbbra is bérhelyiségben kell tengődnie, hogy a közeljövőben hasonló szerencsétlenség ne érhesse, a bérleti szerződésbe ajánlatos lesz belevenni,

hogy épületét a Nemzeti Múzeum sem ki nem bérelheti, sem meg nem vásárolhatja. Legjobb megoldás az lenne természetesen, ha a VIII. ker. áll. tanítónőképző új építkezés, esetleg ped. célokra alkalmas épület megvásárlása által végleges elhelyezést nyerne. Az intézet a múltban kifejtett értékes tevékenységeért s a jövőben betöltendő fontos hivatása érdekében ezt valóban megérdemelné.

Erdélyi tanítók kegyelele. Erdély tanítónőképzőiben végzett tanítók, azokban szolgálatot teljesített tanárok, kik jelenleg csonka hazánkban működnek, *Barabás* Endre dévai volt igazgató kezdeményezésére július 2-án Bpsten baráti találkozót tartottak. Az összejövetelen *Barabás* Endre méltatta a találkozó jelentőségét. Indítványára kimondották, hogy a találkozót évenként megismétlik. Az összejövetel kiemelkedő mozzanata *Földes* Ferenc, gyömrői tanító emlékbeszéde volt, ki kegyeletes szavakkal méltatta dr. *Gerencsér* István érdemeit és egyéniségét, aki mint a kolozsvári áll. tanítónőképző-intézet kiváló és közszeretettben álló tanára az erdélyi hazafias szellemű tanítónevelésben, tanítói mozgalmakban és egyesületi életben vezető szerepet játszott.

Halálozás. *Kötte* István nyug. áll. tanítónőképző-intézeti igazgató 55 éves korában Budapesten elhunyt. A pápai áll. tanítónőképzőnek volt éveken keresztül igazgatója, majd rövidebb ideig a fővárosban iskolalátogatói tiszteletöltött be. — *Bokor* Irma, a Cinkotán elhelyezett pozsonyi áll. tanítónőképző-intézet nyug. rajztanára jún. 12-én hosszas szenvedés után, munkás életének 50. évében Székesfehérvárt elhunyt. 26 éven keresztül példás szorgalommal, önzetlen lelkesedéssel, hazafias szellemben töltötte be tanári hivatását. Emlékét szerető kartársai és hálás tanítványai híven fogják őrizni. — *Sarudy Ottóné*, szül. hihalmi *Harmos* Etelka június 27-én váratlanul meghalt. Az elhunytban *Sarudy* Ottó kir. főigazgató hitvestársát gyászolja. A szomorú hírt a tanítónőképzői tanárság megilletődéssel fogadta s mélyen sújtott főnöke iránt őszinte részvétet érez. — A győri áll. tanítónőképző-intézet tanártestülete fájdalommal jelenti, hogy *Holczmann* Ferenc nyug. tanítónőképző-int. c. igazgató júl. 22-én, életének 64. évében rövid szenvedés után meghalt. 41 évet töltött a magyar kultúra szolgálatában s ebből 24 évet a győri áll. tanítónőképző-intézetnél. Emléke legyen áldott!

Nyugtázás. Tagsági díjat fizetett az 1924/25 évre: Barkáts M., Czink I., dr. Goldzieher K., Holczmann F., Venczell E., Németh I., dr. Magdits I., Nadler I., Raigl Th., Erdélyi E., Kubovics E., Heitler Chr., Vargyas M., dr. Radák O., Scheibling M. Th., Mellau M., Purcsi I., Jakab F., Lux Gy., Tömör B., Kaposi K., Tóth L., dr. Jassovszky M., Váczy F., Daru M., Oswáth F., Csaplár A., Rásky I., dr. Juhász V., Zombory D., Sajovics D., dr. Littke A., Kovács P., dr. Nagy J.

Tagsági díjat fizetett az 1925/26. évre: Barkáts M., Czink I., dr. Goldzieher K., Holczmann F., Venczell E., Németh I., dr. Magdits I., Köveskúti J., Nadler I., Raigl Th., Erdélyi E., Kubovics E., Heitler Chr., Vargyas M., dr. Radák O., Scheibling M. Th., Mellau M., Végh J., dr. Kenyeres E., dr. Gerencsér I.-né, Bató L., Rojkó A., Klaudy Gy., Legányi I., Doby I., Gyöngyössi E., Purcsi I., Jakab F., Lux Gy., Tömör B., Kaposi K., Kovács D., Blénessy I., Csada I., Dohanics J., Lázár K., Pécs Gy., Tóth M., dr. Jassovszky M., Váczy F., Daru M., Oswáth F., Csaplár A., Rásky I., dr. Juhász V., Zombory D., Sajovics D., dr. Littke A., Kovács P., Horváth A. I.

Tagsági díjat fizetett az 1926/27. évre: Tabódy I.

Befizetések a Tanárok Háza alapjára: Sopron ág. h. ev. tanítóképző 1,975.000 K, Kiskunfélegyháza áll. tanítóképző 3,200.000 K, Budapest VIII. áll. tnőképző 5,075.000 K, Szeged róm. kath. tanítóképző 675.000 K, Esztergom róm. kath. tanítóképző 3,700.000 K, Pápa áll. tanítóképző 3,350.000 K, Cinkota áll. tanítónőképző 3,650.000 K.

Adományok a Tanárok Házára: Pálmai Lenke 200.000 K, Budapest VIII. áll. tnőképző tanártestülete 1,000.000 K, Gömöri Sándor 50.000 K, dr. Lajos Mária 500.000 K, Tanács Imre 64.000 K, dr. Becker V. 500.000 K.

A nyugtázást lezártam 1926 augusztus 4-én.

Pócza József,
egyesületi pénztáros.

Helyreigazítás. Utolsó számunk 1924/25. tanévi nyugtázásai közt dr. Radnai Oszkár 5.000 K befizetéssel volt feltüntetve 55.000 K helyett.

TARTALOM.

	Lap
<i>Barcsai József</i> : Scherer Sándor	97
Tanítóképzői pedagógia.	
<i>Barcsai Károly</i> : Erkölcsi nevelés a tanítónőképző-intézetben	99
Kisebb közlemények.	
<i>Schön István</i> : A képző-intézeti növendékek hospitálásai	104
<i>Tóth Ferenc</i> : Német iskolai reformok	107
Egyesületi élet.	
<i>Mihalik József</i> : A június havi választmányi ülés (109 l.). — <i>Geőcze Sarolta</i> : Stepánkó Albert † (110 l.). — Tanúlmányalapi tanítóképző-int. igazgatók, tanárok és gyakorló isk. tanítók rangsora (111 l.) — Az Orsz. Izr. Tanítóképző-intézet tanárainak rangsora. (112 l.).	
Irodalom.	
<i>Bühler Sarolta</i> : Az ifjúkor lelki élete. Ism. dr. Lajos Mária (113 l.). — <i>Pintér Jenő</i> : A magyar középiskolák igazgatásának kézikönyve. Ism. <i>Molnár Oszkár</i> (116 l.). — <i>Doby Ida</i> : Napnyugati játékok. Ism. <i>Mesterházy Jenő</i> (118 l.). — <i>Imre Sándor</i> : A családi nevelés főkérdései. Ism. <i>Molnár Oszkár</i> . (120. l.). — <i>Móczár Miklós</i> : Vezérkönyv a természetrajz, gazdaságtan és háztartástan tanításához. Ism. <i>J. Cz. K.</i> (121. l.). — <i>Teleky Dezső</i> : Erdélyi regék. Ism. <i>Nagy Ferenc</i> . (122. l.). — Beküldött könyvek. (123. l.)	
Hírek	123
Nyugtázás	127